

VAASAN YLIOPISTO
LASKENTATOIMEN JA RAHOITUKSEN YKSIKKÖ

Annika Siuro

YLEINEN JA ERITYINEN SÄÄNNÖS VERON KIERTÄMISEN ESTÄJÄNÄ

Veronkiertosäännösten soveltamisedellytykset tilanteessa, jossa osingonjaon
perusteena on työpanos

Talousoikeuden
pro gradu -tutkielma

Yritysverotuksen koulutusohjelma

VAASA 2020

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
LYHENTEET	7
TIIVISTELMÄ	9
1. JOHDANTO	11
1.1. Tutkimuskohteen kuvaus	11
1.2. Tutkimusmenetelmä ja lähdeaineisto	16
1.3. Rakenne	17
2. TYÖPANOSOSINKOILMIÖN TAUSTATEKIJÄT	19
2.1. Verojärjestelmään liittyvät kysymykset	19
2.1.1. Verojärjestelmän nykymuoto	19
2.1.2. Hyvän verojärjestelmän kriteerit	20
2.2. Osakeyhtiön varojenjak	25
2.3. Vero-oikeus suhteessa yhtiöoikeuteen	28
2.4. Lainsäädännöllinen kehitys	31
2.4.1. Erityisääntelyyn johtanut tapaus KHO 2008:6	31
2.4.2. Voitonjako henkilöyhtiöstä tapauksessa KHO 2018:40	33
3. VEROSUUNNITTELUN JA VERON KIERTÄMISEN KÄSITTEELLINEN RAJANVETO	36
3.1. Verosuunnittelu	36
3.2. Veron minimointi	40
3.3. Veron kiertäminen	41
3.4. Verolakien tulkinta	46
3.4.1. Legalityperiaate	46
3.4.2. Formalistinen tulkinta	47
3.4.3. Realistinen tulkinta	49
4. VERON KIERTÄMISEN ESTÄMINEN	52
4.1. Veron kiertämisen tunnistaminen	52
4.2. Primääriset ja sekundääriset keinot	52
4.3. Veronkiertosäännökset	54
4.3.1. Yleistä	54
4.3.2. Yleislausekkeet	56
4.3.3. Veron kiertämisen estämiseen tarkoitettu erityislainsäädäntö	56

5. VERONKIERTOSÄÄNNÖSTEN SOVELTAMISEDELLYTYKSET	58
5.1. Yleinen veronkiertosäännös VML 28 §	58
5.1.1. Säännöksen tunnusmerkit	58
5.1.2. Soveltamisedellytykset	61
5.1.3. VML 28 §:n suhde legaliteettiperiaatteeseen	62
5.2. Säännös työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta	63
5.3. Säännösten soveltaminen ratkaisuihin KHO 2008:6 ja KHO 2018:40	65
5.4. Yleisen ja erityisen sääntelyn haasteet	70
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	73
LÄHDELUETTELO	77
OIKEUSTAPAUSLUETTELO	83

KUVIOLUETTELO	sivu
Kuvio 1. KHO 2018:40	33
Kuvio 2. Verosuunnittelu, veron minimointi ja veron kiertäminen	41

LYHENTEET

EU	Euroopan unioni
GAAR	General anti-avoidance rule
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OYL	Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624
SAAR	Special anti-avoidance rule
TAAR	Targeted anti-avoidance rule
TVL	Tuloverolaki (30.12.1992/1535)
VaVM	Valtiovarainvaliokunnan mietintö
VML	Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558
PeL	Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

VAASAN YLIOPISTO
Laskentatoimen ja rahoituksen yksikkö

Tekijä:	Annika Siuro
Tutkielman nimi:	Yleinen ja erityinen säännös veron kiertämisen estäjänä – Veronkiertosäännösten soveltamisedellytykset tilanteessa, jossa osingonjaon perusteena on työpanos
Ohjaaja:	Juha Lindgren
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri
Koulutusohjelma:	Kauppatieteiden maisteriohjelma
Aloituvuosi:	2018
Valmistumisvuosi:	2020

Sivumäärä: 83

TIIVISTELMÄ

Suomessa on käytössä eriytetty tuloverojärjestelmä, jossa korkeita ansiotuloja verotetaan pääomatuloa ankarammin. Tämä luo kannusteen järjestelyille, joissa ansiotulo pyritään muuntamaan yhtiön varojenjakoa koskevan verosuunnittelun avulla kevyemmin verotettavaksi pääomatuloksi. Osakeyhtiölain puitteissa on mahdollista sopia osakesarjoista, joilla on erilaiset oikeudet varojenjakotilanteessa, eli osingonjakoperusteena voi olla työpanos. Tulonmuuntoon tähtäävät järjestelyt ovat oikeuskäytännössä nostaneet esiin kysymyksen yleisen veronkiertosäännöksen, VML 28 §:n soveltamisen perusteista.

Kysymykseksi nousee, voidaanko yhtiöoikeudellisesti hyväksyttyä varojenjakoa ja verovelvollisen valinnanvapautta rajoittaa VML 28 §:n avulla. Verosuunnittelun hillitsemiseksi tuloverolakiin on lisätty myös osingonjakoa koskeva erityinen säännös, TVL 33 b.3 §, jonka mukaan työpanoksen perusteella jaettava osinko on työn suorittajan ansiotulona verotettavaa. Tutkielmassa tarkastellaan yleisen veronkiertosäännöksen, VML 28 §:n ja erityissäännös TVL 33 b.3 §:n soveltamisedellytyksiä tilanteessa, jossa osingonjaon perusteena on työpanos. Tarkastelun tueksi on otettu oikeustapaukset KHO 2008:6 ja KHO 2018:40, joissa molemmissa oli esillä kysymys VML 28 §:n soveltamisen perusteista, mutta tapausten lopputulos oli lainsäädännöllisen kehityksen myötä toisistaan poikkeava. Tutkimusote on luonteeltaan lainopillinen eli oikeusdogmaattinen, ja tutkielman lähdeaineistona on käytetty pääasiassa kotimaista oikeuskirjallisuutta, lainsäädäntöä sekä asiantuntija-artikkeleita.

Työpanososinkoilmiö nostaa esiin kysymyksen siitä, missä määrin yhtiöoikeudellisesti sallittuja toimia voidaan rajoittaa tilanteessa, jossa sovelletaan yleistä veronkiertolauseketta. VML 28 § on tarkoituksella muotoiltu väljästi, joten se antaa soveltajalleen harkinnanvaltaa. Toisaalta TVL 33 b.3 §:n kaltaisten, tarkasti rajattujen erityissäännösten soveltamisen rajaa ei voida venyttää säännöksen sanamuotoa pidemmälle. Näin ollen verovelvollinen saattaa toimia siten, että pysyttelee toiminnassa säännöksen sananmuodon ulkopuolella ja pyrkii näin välttämään veronkiertosäännöksen soveltamisen.

AVAINSANAT: Verojärjestelmä, veron kiertäminen, työpanososinko, yleinen veronkiertosäännös, erityinen veronkiertosäännös

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuskohteen kuvaus

1990-luvun alkupuolella Suomessa tehtiin uudistuksia pääomatulo- ja yritysverojärjestelmään. Uudistusten tuloksena syntyi kokonaisuus, johon kuului esitys tuloverolaiksi.¹ Muutoksen myötä Suomessa siirryttiin tuloverojärjestelmään, jossa ansio- ja pääomatulojen verotus tapahtuu toisistaan erillisenä, eli käyttöön otettiin tulolähteittäin tapahtuva verotus. Tuloverojärjestelmän uudistuksen tavoitteena oli muuttaa pääomatulojen ja yritysten verotusta yhtenäisemmäksi ja neutraalimmaksi. Muita tavoitteita olivat esimerkiksi verojärjestelmän kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen, yritysten rahoitusrakenteen parantaminen ja verokeinottelun estäminen.²

Eriytetyn tuloverojärjestelmän lisäksi asia, joka on lisännyt verosuunnittelumahdollisuuksia, on vuonna 2006 voimaan astunut uusi osakeyhtiölaki, joka mahdollisti aiempaa vapaamman osingonjaon suunnittelun³. Osakeyhtiön varojenjakoon liittyvä verosuunnittelu voi tapahtua esimerkiksi sopimalla erilaisista osakesarjoista, joiden varojenjakoperusteet ovat keskenään erilaiset. Tämä mahdollisti sen, että yhtiön osakkaiden omistamisen osakesarjojen osingonjaon perusteena käytetään osakkaan mitattavissa olevaa työpanosta. Uudistuneen osakeyhtiölain myötä sääntelystä pyrittiin tekemään aiempaa suurpiirteisempää, ja yleiset oikeusperiaatteet sekä tuleva oikeuskäytäntö saivat entistä keskeisemmän aseman⁴.

Uudistunut tuloveroverojärjestelmä ja osakeyhtiölain muutokset toivat mukanaan tulonmuunto-ongelmaksi kutsutun haasteen, jossa verotuksellisista syistä tulo pyritään muuttamaan ansiotulon sijasta pääomatulona verotettavaksi. Verotuksen erillisyydestä johtuen korkeita ansiotuloja on tietyillä asiantuntijuutta vaativilla aloilla, kuten lääkäri- ja konsulttiyhtiöissä saatettu pyrkiä muuntamaan verotuksellisesti edullisemmaksi pää-

¹ Myrsky & Rabinä 2019: 81

² HE 200/1992: 4

³ HE 47/2009: 1

⁴ Reinikainen, Pelkonen & Lydman 2007: 13

omatuloksi, ja aihe on koko lyhyen historiansa ajan ollut laajasti esillä niin julkisessa keskustelussa kuin asiantuntijoiden kannanotoissa. Lääkäreiden lisäksi ilmiö saattaa koskea muitakin korkeaa asiantuntijuutta vaativia ammattiryhmiä, jotka voivat toimia yhtiömuodossa⁵. Tyypillistä näille ammattiryhmille on asiakaskunnan henkilösidonaisuus sekä osakkaan henkilökohtaisesti aikaansaama laskutus, jonka määrä voi vaihdella osakkaasta riippuen⁶.

Yleisesti ottaen pääomatuloa on tuloverolain TVL 32 §:n mukaisesti omaisuuden tuotto, omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ja muu sellainen tulo, jota varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen. Ansiotuloa on puolestaan sellainen tulo, jota ei ole tuloverolaissa määritelty pääomatuloksi. Tavallisimmin se on työsuorituksesta vastineeksi saatu palkka. OYL 13 luvun 6 §:n 4 momentin mukaan yhtiön vapaata omaa pääomaa voidaan jakaa kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella millä perusteella tahansa, ellei yhtiöjärjestyksestä johdu muuta, eli osingonjako voi tapahtua myös omistusosuuksista poikkeavasti. Kasvanut sopimusoikeuden merkitys korostaa näin ollen osakeyhtiölaissa säädettyä tahdonvaltaisuuden periaatetta⁷. Osingonjaoksi voidaan katsoa osakeyhtiön voitonjakokelpoisten varojen jako, joka tapahtuu yhtiöoikeudellisissa puitteissa perustuen yhtiökokouksen päätökseen⁸. Pääperiaatteen mukaan kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet, jolloin osakkeiden tuottama päätösvalta kulkee käsikädessä osakkeiden määrän kanssa. OYL 3:1.2 mukaan yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin määrätä tästä poikkeavasti, ja tällöin osakkeiden välisten erojen tulee käydä ilmi yhtiöjärjestyksestä. Vapaamuotoisempi osakeyhtiöoikeudellinen sääntely on aiheuttanut ongelman verotuksen suhteen, sillä verolainsäädäntö ei pysynyt mukana osakeyhtiölain muutoksessa⁹.

Tulojen erillinen verotus ja osakeyhtiölain mahdollistamat osingonjakoperusteet ovat luoneet pyrkimyksiä harjoittaa verosuunnittelua muuntamalla tuloa tulolajista toiseen. Tilanne on aiheuttanut lainsäätäjälle poliittisen paineen varmistaa verotulojen asianmukainen kertyminen ja toisaalta verovelvollisten oikeudenmukainen kohtelu järjestelyihin

⁵ Lindgren 2018: 565

⁶ Immonen & Nuolima 2017: 2017

⁷ Mähönen & Villa 2013: 145

⁸ Tikka, Nykänen, Juusela & Viitala 2000

⁹ Kukkonen 2010: 149

puuttumalla. Tutkielmassa järjestelyistä, joissa ansiotuloa pyritään muuttamaan pääomatulona verotettavaksi, käytetään termiä tulonmuunto. Tulonmuuntotilanteet ovat oikeuskäytännössä nostaneet esille kysymyksen siitä, ovatko yhtiöoikeudellisesti hyväksyttävät järjestelyt hyväksyttäviä myös verotuksessa vai onko kyseessä veron kiertäminen, johon voidaan puuttua yleisen veronkiertolausekkeen VML 28 §:n perusteella.

Suomen verolainsäädäntö on perinteisesti rakennettu sille olettamalle, että osinko on tuottoa pääomalle. Kun osinko on yhtiöjärjestykseen perustuen mahdollista jakaa myös muulla perusteella kuin omistussuhteiden suhteessa, aiheutuu ristiriita verolakien ja osakeyhtiöoikeudellisten periaatteiden välille.¹⁰ Työpanososinkoilmiön taustalla oleva jännite muodostuu tuloverojärjestelmän nykymuodon ja yhtiöoikeuden mahdollistaman valinnanvapauden ympärille, sillä yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta katsottuna verovelvollisella on mahdollisuus tehdä erilaisen verotuksellisen lopputuloksen mahdollistamia valintoja¹¹. Kysymykseksi nousee, kuinka paljon verovelvollisen sinänsä hyväksyttäviä valintoja voidaan rajoittaa vero-oikeudellisesti. Asia tulee ilmi erityisesti veronkiertosäännösten tulkinnallisissa tilanteissa, koska verovelvollisella on mahdollisuus tehdä liiketoimintaansa koskevia valintoja, kuten yhtiömuotoon liittyvä valinta.

Tulkinnallinen ongelmatilanne osakeyhtiölain ja verolain välillä on yksimielinen ja osakeyhtiölain mukainen, mutta omistussuhteista poikkeava varojenjakotilanne¹². Mikäli valittu toimintatapa luo veroetua suhteessa samakaltaiseen lopputulokseen johtavaan vaihtoehtoiseen tapaan, tarkastellaan etujen vero-oikeudellista luonnetta tekemällä rajanvetoa sen välille, onko kyseessä lainsäätäjän sallima vai lain tarkoituksen vastainen toimintatapa. Vaikeaa hahmottelusta tekee se, että veroedun muodostuminen ei vielä itsessään tarkoita, että kyseessä olisi veron kiertämiseksi luokiteltava toiminta.¹³ Veron kiertämisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa verovelvollinen tekee keinotekoisena näyttäytyviä toimia, joiden avulla tarkoitus on saada veroetuja ja jotka ovat lainsäätäjän tarkoi-

¹⁰ Niskakangas 2008: 233

¹¹ Lindgren 2018: 565

¹² Immonen ja Nuolimaa 2017: 202

¹³ Lönnblad 2019: 65

tukselle vieraita. Tällöin verosäännöksen sananmuodon mukaisen tulkinnan ja lain tarkoituksen välille aiheutuu ristiriita.¹⁴

Verojärjestelmissä varsinkin erilaisiin rajakohtiin sisältyy epä johdonmukaisuuksia. Koska tuloverotus ei suoraan kohdistu taloudellisiin tosiasioihin, vaan realisoituu yksityisoikeudellisten toimien seurauksena, sekä oikeuden välineenä toimii joskus talouden jäljessä kulkeva kielellinen sanasto, voidaan järjestelmän heikkouksia hyödyntää.¹⁵ Hyväksyttävän verosuunnittelun, veron minimoinnin ja veron kiertämisen rajan tunnistaminen on toisinaan haastava ja tapausten erityispiirteistä johtuen tilannekohtainen tehtävä.

Verovelvollisten oikeudenmukaisen kohtelun varmistamiseksi lainsäätäjällä on tarve puuttua veron kiertämisen puolelle sijoittuviin toimiin. Hankalaa vero-oikeudellisessa tarkastelussa saattaa olla asianmukaisen verosuunnittelun ja vero-oikeudellisesti ei-hyväksytyn toiminnan erottaminen. Veron kiertämiseen voidaan lainsäädännön keinoin puuttua yleislausekkeilla tai erityisillä säännöksillä. Yleiset veronkiertosäännökset ovat säännöksiä, joiden soveltamistilannetta ei ole etukäteen rajattu. Lisäksi niille on ominaista avoin kielellinen muotoilu, joka jättää soveltajalleen harkinnanvaraa. Tästä johtuen yleisten säännösten soveltamiskynnys on suhteellisen korkea¹⁶. Erityiset veronkiertosäännökset puolestaan ovat usein aineellisen säännöksen kaltaisesti tulkittavia veronormeja, jotka eivät muotoilussaan viittaa millään tavalla veron kiertämiseen, mutta joiden tarkoituksena on ehkäistä epätoivottua verosuunnittelua¹⁷.

Tutkielmassa tarkastelun kohteena on kaksi veron kiertämiseen estämiseen tarkoitettua erityyppistä säännöstä, yleinen veronkiertosäännös VML 28 § sekä veronkierron estämiseksi lakiin lisätty erityinen, työpanoksen perusteella jaettavaa osinkoa koskeva säännös TVL 33 b.3 §. Tutkielmassa tarkastellaan yleistä ja erityistä sääntelyä veron kiertämisen estäjänä, sekä käydään läpi säännösten soveltamisedellytykset tilanteessa, jossa osingonjaon perusteena toimii työpanos. Säännösten tarkastelu tapahtuu työpanoso-

¹⁴ Tikka 1972: 26

¹⁵ Knuutinen 2013: 180

¹⁶ Weckström 2015: 386

¹⁷ Knuutinen 2020: 59-60

sinkoilmiön ympärillä, koska aihepiiri nostaa esiin kysymyksen siitä, kuinka paljon yhtiöoikeudellista valinnanvapautta voidaan rajoittaa veronkiertosäännösten avulla, sekä toisaalta kysymyksiä yleisen ja erityisen sääntelyn vahvuuksista ja heikkouksista veron kiertämisen estäjänä.

Lähemmän tarkastelun kohteeksi on nostettu kaksi oikeustapausta, KHO 2008:6 ja KHO 2018:40, joissa molemmissa nousi esille kysymys VML 28 §:n soveltuvuudesta. Tapaukset ovat mielenkiintoisia siksi, että niistä käy ilmi veronkiertosäännösten soveltamisedellytyksiin liittyvät tulkinnalliset kysymykset, sekä veron kiertämisen estämisen haasteellisuus. Yleisten ja erityisen veronkiertosäännösten selventämiseksi tutkielmassa avataan myös yleisellä tasolla yleislausekkeiden ja erityissääntelyn sääntelyn roolia veron kiertämisen estämisessä, mutta tarkastelun pohjaksi otetusta aiheesta johtuen TVL 33 b.3 §:n lisäksi muita verolainsäädäntöön sisältyviä erityisiä säännöksiä ei aihepiirin puitteissa tarkastella. Aiheen lähestymisen kannalta myös ilmiöön liittyviä taustatekijöitä, kuten verojärjestelmän rakennetta ja osinkoverotukseen liittyviä seikkoja tarkastellaan myös lyhyesti.

Suomessa yleisenä veron kiertämistä estävänä lausekkeena toimii verotusmenettelylain (VML 1995/1558) 28 §, eli yleinen veronkiertosäännös, joka mahdollistaa verotuksen toimittamisen toimenpiteen tai olosuhteiden todellisen luonteen mukaisesti, mikäli katsotaan, että toimenpiteen oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta. Tulonmuuntojärjestelyjä pyrittiin lisäksi hillitsemään vuoden 2010 alusta tuloverolakiin lisätyn erityissäännöksen, TVL 33 b.3 §:n avulla. Säännöksen mukaan työpanoksen perusteella jaettava osinko verotetaan työn suorittajan ansiotulona. Muutoksen tavoitteena oli rajoittaa pyrkimyksiä ansiotulon muuntamisessa osinkotuloksi¹⁸. TVL 33 b.3 § ei yleisen veronkiertosäännöksen tavoin ole nimenomainen veronkiertosäännös, mutta sen tarkoituksena on rajoittaa veroetua luovia järjestelyitä. HE 47/2009 perusteluissa todetaan, että vaikka säännös on luonteeltaan aineellinen, on siinä myös veronkiertosäännöksen piirteitä. Erityisenä säännöksenä se tarjoaa melko kapea-alaisen ratkaisun veron kiertämiseen puuttumiseen verrattuna yleiseen veronkiertolausekkeeseen. Kuten tarkasteluun otetuista oikeustapauksista ilmenee, myös erityissääntelyn li-

¹⁸ HE 47/2009 vp: 2

säämisen jälkeisessä oikeuskäytännössä on noussut esille kysymys VML 28 §:n soveltavuudesta.

Tutkimusongelma voidaan vielä tiivistää seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Mitkä ovat yleislauseke VML 28 §:n ja erityissäännös TVL 33 b.3 §:n soveltamisedellytykset tilanteissa, jossa osingonjaon perusteena on työpanos?
- 2) Millaisia erityispiirteitä yleiseen ja erityiseen veron kiertämistä estävään sääntelyyn liittyy?

1.2. Tutkimusmenetelmä ja lähdeaineisto

Taloudellisen ympäristön, käsitteiden elämisen ja toisaalta muun lainsäädännön muuttumisen myötä myös verolait muuttuvat. Tämä luo uusia tulkintatilanteita, joten tutkimuksen avulla tulisi pyrkiä selvittämään ne säännöt, joita verotuksessa minäkin hetkenä noudatetaan. Lähestymistapaa, jossa selvitetään voimassa olevan lain sisältöä, kutsutaan luonteeltaan oikeusdogmaattiseksi eli lainopilliseksi¹⁹. Lainoppi on laintulkintaa ja systematisointia. Muuttuva lainsäädäntö ja uudet normit luovat tarpeen systematisoinnille, koska jäsentämisen kautta yleiskuva on helpompi hahmottaa.²⁰ Tutkielmassa lainopillisen tutkimustavan avulla pyritään kartoittamaan veron kiertämisen estämiseen tarkoitettujen säännösten soveltamisedellytykset ja soveltamisen rajat. Soveltamisedellytysten hahmottamisessa on tärkeää ottaa huomioon myös verolakien tietynlaisen tulkinnan mahdollistavat ja toisaalta tulkintaa rajoittavat tekijät.

Perinteisen jaottelun mukaan oikeuslähteet jaetaan vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin. Laki ja maantapa ovat vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä, joiden huomiotta jättäminen on virkavastuun kautta sanktioitu. Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat lainsäätäjän tarkoitus ja tuomioistuinten ennakkoratkai-

¹⁹ Myrsky 2011: 49-50

²⁰ Aarnio 2011: 97, 109

sut. Lisäksi jaotteluun sisältyy sallitut oikeuslähteet, joita voidaan käyttää argumentaation vahvistamiseen.²¹ Laki on siis keskeisin oikeuslähde, joten ratkaisutoiminnassa sananmuodon mukainen tulkinta on ensisijaista. Heikosti velvoittavista oikeuslähteistä, kuten hallituksen esityksiä tai ennakkoratkaisuja ei ole pakko käyttää ratkaisun tukena, mutta niiden vastainen päätös tulee perustella.²² Tulkintaongelmatilanteissa voimassa olevan oikeuden kanta selvitetään näin ollen oikeuslähteitä hyödyntämällä.²³

Tutkielman lähdeaineistona toimii pääasiassa verolainsäädäntö, kotimainen oikeuskirjallisuus sekä jossain määrin oikeuskäytäntö. Oikeuskirjallisuuden osalta keskeiseksi nousevat verosuunnittelua ja veron kiertämistä käsittelevät Kari S. Tikan sekä Reijo Knuutisen teokset. Lisäksi lähteenä on käytetty asiantuntija-artikkeleita, lainvalmisteluaineistoa sekä Verohallinnon ohjeita. Vaikka Verohallinnon ohjeella ei olisikaan sitovaa vaikutusta, käytännössä ohjeistuksia kuitenkin noudatetaan viranomaistyössä²⁴.

1.3. Rakenne

Tutkielma rakentuu kuudesta pääluvusta, joista johdannon jälkeisessä luvussa on esillä työpanosinakoilmiön taustalla vaikuttavia tekijöitä. Ensimmäisenä tarkastellaan tuloverojärjestelmän muotoa, joka tulojen erillisen verotuksen myötä saattaa luoda kannusteen tulojen muuntamiseen. Verojärjestelmään liittyen kappaleessa esitellään kriteereitä, jotka liitetään hyvään verojärjestelmään. Näistä aiheen kannalta keskeisimpiä ovat verotuksen oikeusvarmuus, ennakoitavuus sekä perustuslaista pohjautuva legaliteettiperiaate, joka ohjaa myös verolakien tulkintaa. Lisäksi tarkastellaan osakeyhtiölain mahdollistamaa varojenjakoja, sekä yhtiöoikeuden ja vero-oikeuden keskinäistä suhdetta. Lisäksi kappaleessa käydään lyhyesti läpi ratkaisut KHO 2008:6 ja KHO 2018:40 ja niiden taustalla vaikuttavat tosiseikat. Veronkiertosäännösten soveltamiseen liittyvät seikat kyseisissä tapauksissa käydään läpi vasta myöhemmässä luvussa.

²¹ Aarnio 1989: 220-221

²² Juusela 2018: 451

²³ Myrsky & Svensk 2016: 52

²⁴ Niskakangas 2014: 20

Kolmannen kappaleen tarkoituksena on käsitellä verosuunnittelun, veron minimoinnin ja veron kiertämisen käsitteet, sekä tarkastella verolakien tulkintaan liittyviä elementtejä. Veronkiertosäännösten soveltamisedellytyksiä tarkastelua varten on tarpeellista pyrkiä selvittämään termien käsitteellistä rajanvetoa.

Neljäs kappale puolestaan keskittyy siihen, millä lainsäädännöllisillä keinoilla veron kiertämisen estämiseen voidaan puuttua tarkastellen erityyppisten veronkiertämisen estämiseen tarkoitettujen säännösten tunnusmerkkejä. Säännökset voivat olla yleisiä veronkiertolausekkeita, rajattuja erityissäännöksiä tai muuta erityislainsäädäntöä, jonka tarkoituksena on veron kiertämisen estäminen.

Viidennessä kappaleessa selvitetään, mitkä ovat Suomen verolainsäädäntöön sisältyvät keinot puuttua tulonmuuntotilanteisiin. Nämä kaksi veron kiertämisen estämiseen tarkoitettua säännöstä ovat luonteeltaan erilaisia, VML 28 §:n ollessa yleinen veronkiertosäännös ja TVL 33 b.3 §:n puolestaan ollessa aineellinen veronkiertoa estävä säännös. Kappaleessa myös tarkastellaan veronkiertosäännösten soveltamista aiemmin esiteltyissä oikeustapauksissa. Lisäksi tarkastellaan lyhyesti millaisia haasteita erityyppiset veronkiertosäännökset voivat mahdollisesti aiheuttaa veron kiertämisen estäjänä ja toisaalta verolakien tulkinnassa. Viimeisessä kappaleessa kootaan yhteen tutkielmassa esitetyt asiat.

2. TYÖPANOSOSINKOILMIÖN TAUSTATEKIJÄT

2.1. Verojärjestelmään liittyvät kysymykset

2.1.1. Verojärjestelmän nykymuoto

Suomessa astui vuonna 1993 voimaan uusi tuloverolaki, joka tarkoitti siirtymää nykyisen eriytetyn tuloverojärjestelmän kaltaiseen malliin. Tätä aiemmin tulojen verotuksessa ei huomioitu eri tulolähteistä saatuja tuloja. Uuden järjestelmän myötä siirryttiin tulolähdeajatteluun, jossa eri tuloja verotetaan omien säännöstensä mukaan. Luonnollisen henkilö tulo jaetaan verotuksessa ansiotuloihin sekä pääomatuloihin.²⁵ Ansiotuloa verotetaan sekä valtionverotuksessa että kunnallisverotuksessa. Valtionverotus tapahtuu progressiivisesti, eli tulojen kasvu kasvattaa myös veroprosenttia.²⁶ Vuonna 2020 valtion tuloveroasteikon mukainen ylin marginaalivero oli 31,25 %, jonka mukaista veroa aletaan maksaa ansiotulojen ylittäessä 78 500 euroa.²⁷ Valtionveron lisäksi maksettavaksi tulee kunnallisvero sekä mahdollinen kirkollisvero.

Pääomatuloista suoritetaan puolestaan 30 prosentin tuloveroa. Mikäli verotettavan pääomatulon määrä ylittää 30 000 euroa, veroprosentiksi nousee 34. Ottaen huomioon valtionverotuksen päälle tulevat muut verot, voi varsinkin suuria ansiotuloja tienavaan henkilön verotus olla huomattavasti ankarampaa kuin mitä se olisi pääomatulona verotettuna. Progressiivisuudesta johtuen ero kasvaa tulojen myötä, mutta jo keskituloisen palkansaajan tuloilla ansiotulojen marginaalivero ylittää pääomatulon verokannan²⁸. Tulojen jakaminen ansio- ja pääomatuloihin on kuitenkin vain lähtökohta monimutkaiseen verotuslaskentaan, johon sisältyy verotettavien tulojen ja veron määrän laskeminen erilaisina yksityiskohtineen²⁹.

²⁵ Myrsky 2009b: 430

²⁶ Niskakangas 2014: 57

²⁷ <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48846/valtion-tuloveroasteikko-2020/>

²⁸ Mattila 2018: 539

²⁹ Myrsky 2009b: 431

Nykyiseen tuloverojärjestelmään siirryttäessä yhtenä näkökulmana oli se, että pääomatuloja on perusteltua verottaa pienemällä nimellisellä verokannalla kuin työtuloa. Asiaa perusteltiin sillä, että pääomatulo on osittain myös korvausta pääoman reaaliarvon alenemisesta eikä ainoastaan reaalista tuloa.³⁰ Osakeyhtiölain mahdollistamat erilaiset osakesarjat ja sovittavissa olevat osingonjakoperusteet saattavat kuitenkin horjuttaa perusajatusta siitä, mikä perinteisesti on katsottu pääomatulona verotettavaksi osinkotuloksi.

Verokantojen erillisyys saattaa myös heikentää verovelvollisten yhdenmukaista kohtelua monin tavoin, koska tulolajeja verotetaan eri tavalla. Vain osa verovelvollisista voi tulojensa puitteissa harjoittaa verosuunnittelua siten, että tulo tuotetaan ansiotulon sijasta pääomatulona. Vaikka tulon muuntaminen voidaan isossa mittakaavassa nähdä marginaalisena ilmiönä, on siinä periaatteellisesti kyse merkittävästä asiasta.³¹ Lisäksi verojärjestelmän tehokkuus on uhattuna, jos erilainen verokohtelu tulojen välillä ohjaa yksityisrittäjän valitsemaan yrityksen voitonjakoa koskevan muodon verokohtelun perusteella. Tulonmuunnon myötä verolainsäädäntö saattaa myös monimutkaistua, koska ilmiön hillitsemiseksi tarvitaan sitä estäviä verosäännöksiä.³²

2.1.2. Hyvän verojärjestelmän kriteerit

Hyvää verojärjestelmää määrittävien kriteerin pohjalta voidaan hahmotella millainen ideaalinen verojärjestelmä olisi. Tätä kautta voidaan tunnistaa mahdollisia kehityskohteita verojärjestelmän muodossa sekä sitä, millaisin lainsäädännöllisin keinoin esimerkiksi veron kiertämiseen voitaisiin paremmin puuttua. Toisaalta osa periaatteista on hyvä tunnistaa sen takia, että ne ohjaavat sekä lainsäätäjää sekä laintulkitsijaa soveltamistoiminnassa. Esimerkiksi verotuksen ennakoitavuuteen ja oikeusvarmuuteen liittyvät tekijät saattavat nousta kysymykseksi, kun veron kiertämiseen halutaan puuttua yleisen veronkiertolausekkeen avulla.

³⁰ HE 1992 vp: 5

³¹ Myrsky 2009b: 433

³² Verotuksen kehittämistyöryhmän väliraportti 2010: 36-43

Hyvän verojärjestelmän määrittäminen on haastava tehtävä, koska kriteerit riippuvat taustalla vaikuttavista tekijöistä, kuten veropoliittisista tavoitteista. Vaatimukset sisältävät verorasituksen jakautumisen, kokonaistaloudelliset vaikutukset sekä verotuksen kustannukset.³³ Tämä tarkoittaa sitä, että verorasituksen tulisi jakautua oikeudenmukaisesti ja taloudellisten vaikutusten vastata verotukselle asetettuja tavoitteita. Lisäksi verotuksen tulisi olla kustannustehokasta niin verohallinnon kuin verovelvollisenkin kannalta.³⁴ Yleisinä tunnusmerkkeinä hyvälle verojärjestelmälle voidaan nähdä tehokkuus, oikeudenmukaisuus, ja yksinkertaisuus³⁵. Lisäksi verotuksen tulee olla vakaata ja ennustettavissa olevaa³⁶. Ennustettavuuden vaatimus korostuu erityisesti valintatilanteissa, joissa verovelvollisella on useita vaihtoehtoisia vaihtoehtoja, joiden avulla tavoitellaan samaa lopputulosta³⁷.

Hyvän verojärjestelmän tunnusmerkiksi voidaan myös lukea verotuksen neutraalisuuteen pohjautuen se, että liiketoiminnan harjoittaminen toisessa yritysmuodossa ei olisi verotuksellista syistä toista yritysmuotoa houkuttelevampi³⁸. Tämä tarkoittaa sitä, että verovelvollisella ei tulisi olla kannustetta harjoittaa toimintaansa sellaisessa juridisessa muodossa, jolle ei ole liiketaloudellisia perusteita³⁹. Oikeudenmukaisuus ei toteudu järjestelyissä, joissa osa verovelvollisista välttelee veronmaksua, sillä näin vältetyt verot koituvat lopulta muiden verovelvollisten maksettavaksi. Näin ollen myöskään tulonmuuntoa sallivaa verojärjestelmää ei voida katsoa oikeudenmukaiseksi⁴⁰. Moraalisesta näkökulmasta katsottuna veron kiertäminen on melko itsestään selvästi epäoikeudenmukaista, mutta myös verosuunnittelu voidaan jossain määrin katsoa olevan oikeudenmukaisuudetta vastaan, koska se pienentää verotulojen kertymää⁴¹.

Tutkittavan aiheen kannalta keskeisimmät hyvään verojärjestelmään liitettävät kriteerit ovat verotuksen oikeusvarmuus ja ennakoitavuus. Kysymys verotuksen oikeusvarmuu-

³³ Valtiovarainministeriön työryhmämuistio 4/2006: 15

³⁴ Tikka 1990: 47

³⁵ Myrsky & Svensk 2016: 26

³⁶ Myrsky 2010: 649

³⁷ Mattila 2017

³⁸ Yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän raportti 12/2017: 24

³⁹ Tuloverotuksen kehittämistyöryhmän muistio 12/2002: 18

⁴⁰ VaVM 8/2009: 2

⁴¹ Knuutinen 2012: 8

desta ja ennakoitavuudesta kulminoituu yleisen veronkiertolausekkeen, VML 28 §:n ympärille, sillä epävarmuutta verovelvollisen harkinnalle luo se, että yleislausekkeen muotoilu on väljää ja määrittyy tarkemmin vasta oikeuskäytännön myötä. Harkinnanvaltaisuudesta ja sisällön epätasällisyydestä johtuen verotuksen ennakoitavuus ja oikeusvarmuus vähenevät. Ideaalitulanteessa verovelvollisella tulisi myös olla mahdollisuus ennakoida tekemiensä valintojen verokohtelu mahdollisimman tarkasti. Veronkiertosäännösten kautta voidaan määritellä verosuunnittelun rajoja, mutta tapausten tilannekohtaisuudesta johtuen ne eivät anna aukotonta vastausta⁴². Näin ollen verovelvollisen voi tietyissä tapauksissa olla hankala tunnistaa toimien verotuksellista hyväksyttävyyttä etukäteen. Ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden vaatimukset nousevatkin esiin veronkiertopykälien soveltamistilanteissa, sillä verotuksen avulla puututaan omaisuuden suojaan⁴³. Verovelvollinen saa lähtökohtaisesti valita yhtiömuodon, jossa harjoittaa liike-toimintaa ja yhtiö on verotuksessa erillinen omistajistaan⁴⁴. Asiaan liittyy näin ollen oleellisesti myös yhtiöoikeudellisen ja vero-oikeudellisen tarkastelun jännite.

Oikeusvarmuudella tarkoitetaan odotusta siitä, että ratkaisu on mahdollisimman oikea, eli lainmukainen, ja että verovelvollisella on ollut mahdollisuus ennakoida lopputulos.⁴⁵ Laintulkitsijan tulee myös tuntea laki kyetäkseen varmistamaan lainmukaisuuden vaatimus.⁴⁶ Oikeusvarmuuteen liittyy oleellisesti lainsäädännön täsmällisyyden vaatimus, jonka kautta oikeussubjekti kykenee tunnistamaan oikeutensa ja velvollisuutensa. Tämä ilmenee esimerkiksi helposti ymmärrettävissä olevan kielen kautta. Lisäksi oikeusvarmuuden periaate sisältää saavutettujen oikeuksien suojan sekä taannehtivien oikeusvaikutusten vaatimuksen kiellon.⁴⁷ Lainmukaisuuden toteutumiseen liittyy myös se, että veronkiertosäännösten soveltamisedellytykset yksilöidään tarkasti, ja että lainsoveltaja kykenee osoittamaan nämä edellytykset sekä antamaan päätökselle riittävät perusteet.⁴⁸

⁴² Knuutinen 2020: 5-19

⁴³ Shumskaya & Tuominen 2017: 83

⁴⁴ Kukkonen 2010: 90

⁴⁵ Tikka 1990: 55

⁴⁶ Weckström 2015: 386

⁴⁷ Lainkirjoittajan opas 2013: 180

⁴⁸ Shumskaya & Tuominen 2017: 83-85

Oikeusvarmuuden voidaan katsoa toteutuvan, kun verovelvollisella on ollut mahdollisuus ennustaa ratkaisun lopputulos ja ratkaisu on tehty lainmukaisesti⁴⁹. Käsitteellisesti oikeusvarmuus ja ennakoitavuus ovat lähellä toisiaan. Voidaan ajatella, että oikeusvarmuus toteutuu paremmin, mikäli verovelvollisella on lähtökohtaisesti mahdollisuus tehdä valintoja sellaisissa olosuhteissa, että valintojen veroseuraamukset ovat mahdollisimman hyvin ennustettavissa. Tulkinnallisesti hankalat tilanteet aiheuttavat epävarmuutta verokohtelun suhteen, koska soveltuva oikeusnormi ja veroseuraamukset eivät ole helposti löydettävissä, ja näin ollen tulkintavaihtoehtoja voi olla useita⁵⁰. Oikeusvarmuuden toteutumisen vaikuttaa myös oleellisesti ratkaisujen ennustettavuus, eli lakien ja säädöksiä tulee olla laadittu huolellisesti⁵¹. Veronkierron ja verosuunnittelun rajanvetotilanteissa on kuitenkin vaikea ennustaa ratkaisuja, sillä lainkohtaa sovelletaan yksittäisiin tapauksiin ja lauseke on muotoiltu sisällöltään väljästi. Näin ollen vasta oikeuskäytäntö täsmentää lainkohdan merkitystä.⁵²

Lakia säädettyä tulisi etukäteen mahdollisimman kattavasti hahmottaa säännöksen soveltuvuus ja välttää tilanne, jossa säännökseen liittyvät mahdolliset ongelmat tulevat pohdittavaksi vasta soveltamistilanteessa. Tämän lisäksi tulisi mahdollisimman tarkasti huomioida se, että käytetty käsitteistö on kytkettävissä muiden oikeudenalojen, kuten yksityisoikeuden käsitteistöön.⁵³ Oikeuskäytännön yhtenä tehtävänä voidaan nähdä jatkuvuuden ja yhdenmukaisuuden luominen lainkäyttöön, mutta myös yksittäisten ratkaisujen oikeusturvan tulisi olla taattu⁵⁴. Tämä kytkeytyy myös oikeudenmukaisuuden periaatteeseen, koska oikeudenmukainen kohtelu edellyttää samankaltaisiin tapauksiin johdonmukaista ratkaisukäytäntöä tapauksesta toiseen⁵⁵. Jatkuvuutta ja verotuksen ennakoitavuutta luo myös se, että verolainsäädäntöön ei tehdä muutoksia ilman painavaa syytä⁵⁶.

⁴⁹ Valtiovarainministeriön työryhmämuistio 4/2006:17

⁵⁰ Järvenoja 2015: 79

⁵¹ Niskakangas 2008: 19

⁵² Verohallinnon ohje A126/200/2014

⁵³ Tikka 1990: 55

⁵⁴ Myrsky 2011: 12

⁵⁵ Myrsky 2009a: 739

⁵⁶ Järvinen 2017: 208

Oikeusvarmuus on osaltaan myös lainsäädäntötekniinen kysymys, koska yleisluonteiset käsitteet ja lausekkeet lisäävät laintulkitsijan soveltamisharkintaa ja yksityiskohtaisten säännösten soveltuvuus puolestaan parantaa ennustettavuutta. Yksityiskohtaisetkin säännökset voivat kuitenkin soveltamistilanteessa aiheuttaa tulkintaongelmia.⁵⁷ Oikeusvarmuuden vaatimus nousee esille, kun ratkaisussa sovelletaan yleistä veronkiertolauseketta. Taloudellisten ja oikeudellisten muutosten keskellä myös verolainsäädännön tulisi pysyä ajan tasalla, joten voidaan sanoa, että myös verolain ratio muuttuu, ja erilaisten tilanteiden myötä oikeuskäytännöllä on keskeinen rooli vero-oikeudellisessa ratkaisu- ja tulkintatoiminnassa. Tästä johtuen verovelvollinen joutuu toimintaansa suunnitellessaan muodostamaan kuvan siitä, tuleeko suunniteltu oikeustoimi mahdollisesti ylittämään keinotekoisuuden rajan, ja tavoitellaanko siinä lainsäätäjän näkökulmasta lain tarkoitukseksi vastaisia veroetuja. Tämä tarkoittaa myös sitä, että verovelvollisen tulisi tunnistaa oikeustoimeen liittyvät tosiseikat, niiden oikeusvaikutukset sekä taloudelliset vaikutukset, jotta näyttövelvollisuus epäselvässä asiassa kyettäisiin toteuttamaan. Lisäksi verovelvollisen tulisi kyetä perustelemaan liiketaloudelliset perusteet valitsemalleen toiminnalle sekä esittämään mitkä muut tekijät verointressin lisäksi ovat vaikuttaneet tietyn toimintatavan valintaan.⁵⁸

Verotuksen oikeusvarmuus ja ennakoitavuus ovat käsitteellisesti lähellä toisiaan, ja sillä lain soveltamistasolla ratkaisujen ennustettavuus on osa oikeusvarmuutta.⁵⁹ Ennustettavuuden merkitys kasvaa erityisesti pitkän aikavälin toimintaa suunniteltaessa, koska se luo pohjan myös verovelvollisen tämän hetken päätöksille. Veropolitiikassa tulisi näin ollen huomioida jatkuvuus uudistuksia tehtäessä.⁶⁰ Ennakoitavuuteen sisältyy ratkaisujen ennustettavuuden lisäksi se lainsäädännöllinen jatkuvuus, eli mahdollisuus ennakoida tulevia verosäännöksiä. Tämä edellyttää sitä, että lakimuutoksille on selkeät perustelut. Toisaalta lainsäätäjä saattaa tehdä muutoksia pakon edessä myös nopeasti ja yllätyksellisesti, jotta muutos ei aiheuttaisi verovelvollisen toiminnassa ei toivottua etukäteistä käytöstä, ja näin ollen ennalta horjuttaisi tulevan lain tarkoitusta.⁶¹ Voidaan katsoa, että hyvän verojärjestelmän kriteerit sekä legaliteettiperiaatteen mukainen sananmukaisen

⁵⁷ Tikka 1990: 55

⁵⁸ Järvenoja 2015: 97-100

⁵⁹ Tikka 1990: 55

⁶⁰ Myrsky & Svensk 2016: 27

⁶¹ Valtiovarainministeriön työryhmämuistio 4/2006: 17

tulkinnan ensisijaisuuden vaatimus luo verolakien säätäjälle velvollisuuden täsmentää lakitekstiin sisältyvien käsitteiden merkityssisältö. Tämä tarkoittaa sitä, että oikeudellisten käsitteiden sisältö tulee olla määriteltävissä ja ymmärrettävissä vero-oikeudellisessa kontekstissa.⁶²

Käytännön tilanteessa haasteen aiheuttaa kuitenkin verojärjestelmän monimutkaisuus, joka rajoittaa verovelvollisen ennakkointimahdollisuuksia.⁶³ Yleisesti ottaen väljästi kirjoitetut lakipykälät heikentävät verotuksen oikeusvarmuutta tulkintaongelmien kautta, ja yksityiskohtaiset säännökset puolestaan parantavat verotuksen ennakoitavuutta. Yksityiskohtaiset säännökset voivat kuitenkin johtaa myös tilanteeseen, jossa lopputulos on ristiriidassa säännöksen tarkoituksen kanssa.⁶⁴ Epävarmassa asiassa verovelvollisella on mahdollisuus hakea ennakkoratkaisua Verohallinnolta tai keskusverolautakunnalta. Toinen ennustettavuutta parantava keino on se, että verolakien tulkinnassa noudatetaan legaliteettiperiaatetta.⁶⁵

Edellä hahmoteltiin hyvän verojärjestelmän piirteitä, koska osa vaatimuksista, kuten verotuksen oikeudenmukaisuus verovelvollisten tasapuolisen kohtelun kautta luo osittain pohjan sille, miksi veron kiertämistä tulisi estää. Verolainsäädännön perustehtäväksi voidaan lukea yhteiskunnan rahoituksen varmistamiseksi lisäksi se, että veronormien avulla verorasite pyritään jakamaan oikeudenmukaisesti⁶⁶. Toisaalta hyvän verojärjestelmän kriteerit nostavat esiin verolakien säätämiseen ja tulkintaan liittyviä tekijöitä.

2.2. Osakeyhtiön varojen jako

Eriytettyyn tuloverojärjestelmään siirtymisen lisäksi työpanososinkoilmiön taustalla vaikuttaa vuonna 2006 uudistunut osakeyhtiölaki, joka mahdollistaa osingonjaon myös

⁶² Weckström 2015: 389

⁶³ Tikka ym. 2000

⁶⁴ Valtiovarainministeriön työryhmämuistio 4/2006: 17

⁶⁵ Malmgrén 2018: 291

⁶⁶ Knuutinen 2006: 795

omistusosuuksista poikkeavasti. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtiöjärjestyksessä voidaan sopia erilajisista osakkeista.

Osakkeella tarkoitetaan osuutta osakeyhtiöstä. Verojärjestelmässä lähtöoletus on perinteisesti ollut, että osakkeiden tuottamat oikeudet ovat yhtäläisiä. Omistus tapahtuu välillisesti, eli vaikka osake voidaan mieltää osakkeiden lukumäärällä jaetuksi yhtiöksi, osakkeet eivät muodosta yhteisomistussuhdetta yhtiön varallisuuteen. Osakeyhtiölain siviilioikeudellinen perusta on melko laajasti sopimusvapauteen pohjautuva, joten omistajilla on melko laaja vapaus sopia osakkeisiin ja osingonjakoon liittyvistä käytänteistä.⁶⁷

Osakkeen omistaminen tuo mukanaan tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka voidaan jaotella varallisuus- ja hallinnoimisoikeuksiin. Varallisuusosikeuksien voidaan nimensä mukaisesti katsoa tuottavan osakkeenomistajalle oikeuden saada osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen mukainen osuus yhtiön varoista varojenjakotilanteessa, kuten osinkoa jaettaessa. Hallinnoimisoikeus puolestaan mahdollistaa äänioikeuden yhtiökokouksessa. Osakkeenomistajan velvoitteet ovat lähinnä rahaan liittyviä, eli velvollisuus maksaa osakkeen merkintähinta. Normaaliin osakkeeseen, eli sellaiseen osakkeeseen, jonka oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät osakeyhtiölain voimassa olevien säädösten mukaisesti, voidaan katsoa soveltuvan omaan pääomaan liittyvät tunnusomaiset piirteet, osakkeen tuottama äänioikeus ja sidotun pääoman pysyvyys.⁶⁸ Varallisuusosikeuksia voidaan siis laajentaa tai supistaa sopimalla yhtiöjärjestyksessä erilajisten osakkeiden toisistaan eroavasta osinko-oikeudesta.

OYL 3 luvun 1 §:n mukaan osakkeet katsotaan erilajisiksi, mikäli ne poikkeavat toisistaan osakkeen tuottaman äänimäärän tai yhtiön varoja jaettaessa tuottaman oikeuden suhteen, tai ne muuten yhtiöjärjestyksessä määrätään erilajisiksi. Yhtiöllä voi yhtiöjärjestykseen perustuen olla esimerkiksi A-sarjan ja B-sarjan osakkeita, joilla on keskenään erilaiset osinko-oikeudet. Verotuksessa osinko on perinteisesti mielletty osakkeenomistajille omistusosuuksien suhteessa jaetuksi tuotoksi, joten nykyinen OYL tekee tä-

⁶⁷ Isotalo 2016: 5-14

⁶⁸ Mähönen & Villa 2013: 158-159

hän poikkeuksen, antaen yksimielisille osakkeenomistajille mahdollisuuden sopia yhtiötä koskevasta varojenjaosta⁶⁹.

Tyypillisesti erilaisista osakkeista halutaan sopia tilanteissa, joissa omistajien työpanos vaikuttaa keskeisesti yhtiön tulonmuodostukseen, ja haluttu tulo halutaan jakaa tulon tuottamisen suhteessa. Tällöin yhtiön yhtiöjärjestyksessä voidaan varojenjako varten ottaa tulonmuodostukseen vaikuttaneet tekijät huomioon. Yhtiöjärjestyksessä voidaan siis huomioida kunkin osakkaan työllään aikaansaama ansainta tai muita tekijöitä. Tällainen varojenjako on tyypillistä tilanteissa, joissa joku osakkaista tekee esimerkiksi muita enemmän töitä tai toinen puolestaan hyödyntää yhtiön palveluja enemmän. Järjestely voidaan toteuttaa siten, että osakkailla on omat osakesarjansa, joiden osinko-oikeus riippuu esimerkiksi lääkäriyhtiössä vastaanottotoiminnan tuloksen perusteella. Tällöin osingonjaossa huomioidaan se, mikä on kunkin osakkaan yhtiöön tosiasiallisesti tuottama kassavirta.⁷⁰

Päätöksen yhtiön varojen jaosta tekee yhtiökokous OYL 13 luvun 6 §:n mukaisesti. Jos yhtiöjärjestys ei määrää muuta, voidaan yhtiökokouksen enemmistöpäätöksellä päättää vapaan oman pääoman jakamisesta. Osakeyhtiölain mahdollistama suosiva osingonjako luo suurien ansiotulojen korkeasta verotuksesta johtuen intressin muuntaa työtuloa osinkotuloksi⁷¹. Jos osinko saadaan muusta kuin julkisesti noteeratusta yhtiöstä, perustuu sen verotus yhtiön osakkeille laskettuun matemaattiseen arvoon. TVL 33 b §:n mukaan

”Muusta kuin julkisesti noteeratusta yhtiöstä saadusta osingosta 25 prosenttia on veronalaista pääomatuloa ja 75 prosenttia verovapaata tuloa siihen määrään saakka, joka vastaa varojen arvostamisesta verotuksessa annetussa laissa tarkoitettulle osakkeen verovuoden matemaattiselle arvolle laskettua kahdeksan prosentin vuotuista tuottoa. Siltä osin kuin verovelvollisen saamien tällaisten osinkojen määrä ylittää 150 000 euroa, osingoista 85 prosenttia on pääomatuloa ja 15 prosenttia verovapaata tuloa.

⁶⁹ Ala-Lahti-Kataja 2020: 17

⁷⁰ Ossa 2020b: 219

⁷¹ Niskakangas 2008: 229

Edellä 1 momentissa tarkoitetun vuotuisen tuoton ylittävältä osalta osingosta 75 prosenttia on ansiotuloa ja 25 prosenttia verovapaata tuloa.”

Näin ollen julkisesti noteeraamattomasta yhtiöstä saatu osinko on siis verotettavaa ansio- tai pääomatuloa, tai kokonaan verovapaata.

Osingon voidaan käsitteellisesti katsoa olevan tuottoa oman pääoman ehtooselle sijoitukselle osakeyhtiöön, eli tuottoa osakkeelle⁷². Osingon käsitteelle ei kuitenkaan verolainsäädännössä ole olemassa virallista määritelmää. Verotuskäytännön perusteella osinkona on verotettu OYL:n sisältyvien säännösten mukaisesti suoritettua osakeyhtiön varojenjako.

TVL 33 b.3 §:n säännös työpanososingosta on verotuksellista osinkoa koskeva erityissäännös. Osinkosäännöksillä voidaan katsoa olevan kaksi tavoitetta. Ensinnäkin niiden perusteella verotetaan osakkeenomistajaa osakeomistuksen mukaisesti, jolloin osingonjakoa koskevan perusoletuksen mukaisesti kaikki osakkeet tuottavat yhtäläiset oikeudet osinkoon. Toisena tavoitteena osingonjakoa koskevalla säännöksellä voi olla se, että osakeomistuksen sijaan osakkeenomistajaa verotetaan hänen saamansa taloudellisen etuuden perusteella.⁷³

2.3. Vero-oikeus suhteessa yhtiöoikeuteen

Kuten edellisistä kappaleista ilmenee, tuloverojärjestelmää koskee tietynlainen rakenteellinen ongelma. Mikäli verovelvollisella on mahdollisuus hankkia pääomatuloja, kannattaa niiden määrä maksimoida suhteessa ansiotuloon. Tämä luo verovelvollisten välille epäoikeudenmukaisuutta ja luo osalla toisia paremmat edellytykset verosuunnittelun harjoittamiseen.⁷⁴ Ongelma ei ilmene ainoastaan verovelvollisten välisenä epätasa-arvona, vaan on myös valtion verotulojen turvaamista heikentävä tekijä. Lisäksi verojär-

⁷² Myrsky 2014: 411

⁷³ Järvenoja 2015: 92-94

⁷⁴ Myrsky 2009b: 433

jestelmän uskottavuuden kannalta on kyseenalaista, että tulonmuuntamisen avulla verovelvollinen pystyy säätelemään verorasitustaan⁷⁵.

Mikäli verolainsäädännön rajoissa olisi sallittua tehdä tulonmuuntamiseen tähtääviä järjestelyitä, voisivat verotulojen menetykset arvioiden mukaan olla jopa kymmeniä miljoonia euroja⁷⁶. Näin ollen kysymys veron kiertämiseen puuttumisesta nostaa vahvasti esille myös taloudellisen kysymyksen, sillä veronkiertolausekkeiden soveltamiselle tai soveltamatta jättämiselle voidaan ”laskea hinta”, eli keräämättä jäänyt verotulo⁷⁷. Nykyisen tuloverojärjestelmän voidaan katsoa johtavan jopa siihen, että verojärjestelmän uskottavuus voidaan kyseenalaistaa, sillä hyvän verojärjestelmän ei tulisi mahdollistaa tulokeinottelua⁷⁸.

Osakeyhtiölakiin sisältyvät periaatteet, kuten enemmistöperiaate ja yhdenvertaisuusperiaate, ohjaavat yhtiön toimintaa sekä selventävät osakkeenomistajien oikeuksia esimerkiksi erimielisyystilanteissa. Yksimieliset osakkaat määrittävät osakkeiden tuottamat oikeudet yhtiöjärjestyksessä, sekä yksimielisellä päätöksellä yhtiöjärjestyksenkin määrittämästä varojenjaosta voidaan poiketa. Varojenjako koskevat päätöksentekomahdollisuudet luovat kuitenkin verotuksellisesti haastavan pohjatilanteen. Osakas voi saada taloudellista etua yhtiöstä eri tavoilla, joita saatetaan verottaa keskenään eri tavalla. Erilainen verotus tulojen välillä johtaa siihen, että tulisi tunnistaa ja rajata erilaiseen verotukseen johtavat tilanteet. Tässä määrittelyssä rajaamisessa voidaan joutua soveltamaan eri verolakien tarkoituksia päällekkäin.⁷⁹

Yhtiöoikeudellisten käsitteiden ja vero-oikeudellisen todellisuuden suhde korostuu usein veron kiertämiseen liittyvissä tulkintatilanteissa. Vero-oikeudellisessa tulkinnassa joudutaan tällöin selvittämään, miten yhtiöoikeudelliset käsitteet tulisi määritellä ja ymmärtää tietyssä tilanteessa. Määrittelyä voidaan joutua tekemään esimerkiksi sen suhteen, ovatko käsitteet ja niiden sisältö erisuuntaiset tai miksi käsitteiden merkityssisältö poikkeaa toisistaan. Yhtiöoikeudesta tutut käsitteet saattavat pelkästään jo vero-

⁷⁵ Andersson 2009 :10

⁷⁶ VaVM 8/2009: 2

⁷⁷ Ryynänen 2007: 391

⁷⁸ Penttilä 2018b: 1

⁷⁹ Isotalo 2019: 5-6

oikeudellisen tulkintatoiminnan sisällä olla eri epäjohdonmukaisia tai vaikeasti määriteltäviä. Perinteisen tarkastelunäkökulman mukaan yhtiöoikeudelliset säännökset vaikuttavat verolakien tulkintaan, mutta suhde voidaan hahmottaa myös kaksisuuntaisesti, jolloin vero-oikeuden käsitteet voivat vaikuttaa yhtiöoikeuteen.⁸⁰

Liiketoimintaa harjoittavalla on lähtökohtaisesti vapaus valita missä yritysmuodossa toimintaa harjoitetaan ja millaisiin oikeustoimiin ryhdytään. Jos tietyn toimintatavan taustalla ei verointressin lisäksi nähdä aitoja liiketaloudellisia syitä, voidaan järjestely VML 28 §:n nojalla katsoa veron kiertämiseksi. VML 28 § voikin tulla sovellettavaksi tilanteissa, joissa oikeustoimi sinällään on yksityisoikeudellisesti täysin hyväksyttävä. Tällöin verolain tulkinnassa keskitytään sen tarkoituksenmukaisuuteen ja pohdittavaksi tulee yksityisoikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ero. Mikäli katsotaan, että yksityisoikeudellisella järjestelyllä ei ole riittäviä liiketaloudellisia perusteita ja toimeen on ryhdytty veroetujen saavuttamiseksi, voidaan järjestely sivuuttaa.⁸¹ Yhtiömuodon sivuuttamisessa pohditaan, onko jossain tietyssä yhtiömuodossa toimiminen yksityisoikeudellisten määräysten lisäksi vero-oikeudellisesti hyväksyttävää. Sivuuttaminen tarkoittaa tilannetta, jossa yhtiöoikeudellisesti pätevä yhtiö, esimerkiksi avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö, sivuutetaan vero-oikeudelliseen kysymykseen liittyvässä ratkaisutilanteessa. Tällöin myös verosubjekti sivuutetaan ja tulo kohdistetaan uudelleen. Yhtiömuodon sivuuttamisen voidaan katsoa olevan äärimmäinen keino vero-oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa.⁸²

Tapauksessa KHO 2018:40 turvauduttiin yleiseen veronkiertopykälään, sillä tarkasti rajatun sanamuotonsa takia TVL 33 b.3 § ei soveltunut ratkaisuksi. Jo TVL 33 b.3 §:stä säädettäessä oli tiedossa, että sen avulla puututaan vain ongelman ilmentymään, ei sen taustalla vaikuttaviin tekijöihin⁸³. Veron kiertämiseen puuttuminen ja varsinkin yleislausekkeen soveltaminen onkin vaikeaa, sillä mahdollisten veronkiertojärjestelyiden luonne monimutkaistuu sekä taloudelliset olosuhteet muuttuvat kaiken aikaa. Näin ollen

⁸⁰ Järvenoja 2013: 32-34

⁸¹ Verohallinnon ohje A126/200/2014

⁸² Järvenoja 2013: 30

⁸³ Hallituksen esityksessä todetaan, että ehdotettu lakimuutos ei poista tuloverojärjestelmän rakenteellista perusongelmaa, joka aiheutuu ansiotulojen korkeasta marginaaliveroasteesta ja no-teeraamattomasta yhtiöstä saadun osingon kevyestä verotuksesta.

yleislausekkeen soveltamisen voidaan myös katsoa olevan yksi vero-oikeuden alan haastavimmista tehtävistä.⁸⁴ Lisäksi verotulojen turvaamiseksi tarpeelliseen verokiertämisen estämiseen liittyy myös poliittisia tavoitteita, jotka saattavat vaikeuttaa hyväksyttävän ja ei-hyväksytyn toimien erottelua⁸⁵.

Edellisiin kappaleisiin sisältyvän tarkastelun tarkoituksena on taustoittaa aiheen myöhempää käsittelyä tässä tutkielmassa, sekä osoittaa aihepiiriin sisältyviä erilaisia näkökulmia ja osittain ristiriitaisia vaatimuksia ja rakenteellisia ja tulkinnallisia haasteita verojärjestelmän, yhtiöoikeuden ja vero-oikeuden välillä. Tiivistetysti on kyse siitä, että tuloverojärjestelmästä tunnistettavissa oleva rakenteellinen ongelma saattaa motivoida verovelvollisia mukauttamaan tulojenhankkimistapaansa siten, että tulo olisi ansiotulon sijaan pääomatulona verotettavaa. Toisaalta edellä esitetty tarkastelu osoittaa sen, että lähtökohtaisesti verovelvollisella on oikeus harjoittaa verosuunnittelua lainsäädännön rajoissa, joten toinen ongelmallisuus piilee siinä, missä määrin yhtiöoikeudellisesti pätevien toimien hyväksyttävyyttä voidaan rajoittaa vero-oikeudellisesti. Tämä tarkoittaa sen määrittämistä, emissä kohdin menee yhtiöoikeudellisten toimien verotuksellisen hyväksyttävyyden raja.

2.4. Lainsäädännöllinen kehitys

2.4.1. Erityisääntelyyn johtanut tapaus KHO 2008:6

Oikeuskäytäntöä tapauksista, joissa on kyse ansiotulon muuntamiseen tähtäävistä järjestelyistä, on kertynyt eriytetyn tuloverojärjestelmän alkuajoista lähtien. Tässä tutkielmassa tarkasteluun on kuitenkin tarkoituksella otettu vain kaksi oikeustapausta, joissa kummassakin tuli tarkasteltavaksi kysymys VML 28 §:n soveltuvuudesta. Nämä kaksi keskenään erilaiseen lopputulokseen päätyntä tapausta ovat mielenkiintoisia tarkastelun kohteita siksi, että KHO 2008:6 kohdalla ei vielä ollut työpanoksen perusteella jaettavaa osinkoa koskevaa erityislainsäädäntöä. Kun käsittelyssä puolestaan oli tapaus KHO 2018:40, lakimuutos oli tehty, mutta lakiin vuonna 2010 lisätystä erityisäännök-

⁸⁴ Ryynänen 2007: 405

⁸⁵ Lönnblad 2019: 65

sestä huolimatta pohdittavaksi tuli jälleen VML 28 §:n soveltuminen. Kumpikin tapaus on herättänyt puheenvuoroja ratkaisun lopputuloksesta sekä keskustelua yleisen veronkiertolausekkeen soveltamisen puolesta, että sitä vastaan. Tapaukset ovat näin ollen kiinnostavia myös tarkasteltaessa yleisen ja erityisen sääntelyn roolia veron kiertämisen estäjänä. Lisäksi molemmissa tapauksissa ratkaistavana oli se, miten yhtiöoikeudellisesti sallittuja järjestelyitä tulisi kohdella verotuksessa, ja onko VML 28 §:n soveltamiselle perusteita.

Tapauksen KHO 2008:6 oli kyse tilanteesta, jossa haettiin ennakkoratkaisua järjestelyille, jossa lääkäreiden tarkoituksena oli perustaa osakeyhtiö. Yhtiöön mukaan tulevat lääkärin merkitsisivät osakkeita itse tai omistamiensa holdingyhtiöiden kautta. Yhtiössä olisi kantaosakesarja ja lisäksi jokaisella lääkärillä olisi oma vastaanotto-osakesarjansa. Vastaanotto-osakkeiden toimintatulos oli tarkoitus laskea vastaanottotoiminnoittain ja kantaosakesarjan tulos puolestaan hallinnointitoiminnosta. Ennakkoratkaisuhakemuksessa perusteltiin, että yhtiölle halutaan osinko-oikeuksiltaan eroavat osakesarjat siksi, että kyseinen toimintamalli mahdollistaisi varojenjaon sen mukaan, miten osakkaat ovat toimintansa kautta vaikuttaneet yhtiön tuloksen muodostumiseen.

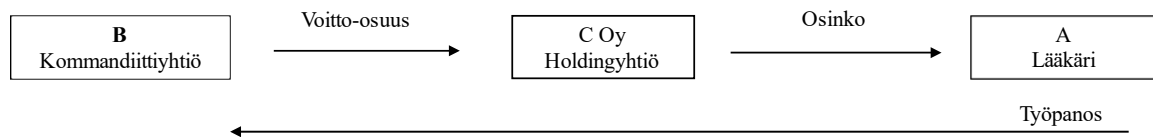
Asiasta oli sovittu yhtiöjärjestyksessä, jonka mukaan yhtiön laskentatoimi tulisi hoitaa siten, että jokaista osakesarjaa vastaava toimintatulos voitaisiin todentaa. Näin ollen yhtiöjärjestys määräsi osingonjaon perusteen. Lääkäriyhtiön tulos olisi jaettavissa sen perusteella, miten kukin lääkäri on toiminnallaan vaikuttanut yhtiön tuloksen syntymiseen. Ennakkoratkaisua haettiin kysymykselle siitä, verotetaanko osinko saajasta riippuen TVL 33 b §:n tai EVL 6 a §:n perusteella, jos yhtiöllä on yhtiöjärjestykseen perustuen erilaisia osakkeita.

Keskusverolautakunnan päätöksen mukaan yhtiöjärjestykseen perustuva osingonjako olisi verotettavaa osinkotulona, koska se perustui yhtiöjärjestyksen perusteella sovittuun eikä osakkailla ollut harkinnanvaltaa kohdistumisen kesken. Ratkaisun mukaan ennakkoratkaisuhakemuksessa esitetty järjestely on lainsäädännön nykytila huomioden pätevä. Veroasiamies vaati kuitenkin päätöksen muuttamista siten, että vastaanotto-osakkeille jaettua osinkoa ei verotettaisi edellä mainitun mukaisesti. KHO:n käsittelyssä ennakkoratkaisun lopputulos ei kuitenkaan muuttunut ja veroasiamiehen valitus hylät-

tiin. Näin ollen tosiasiaassa työpanokseen perustuvaa osinkoa, eli normaalista pääomatulon luonteesta poikkeavaa osinkotuloa verotettiin, kuten omistusosuuksien perusteella jaettavaa osinkoa.

2.4.2. Voitonjako henkilöyhtiöstä tapauksessa KHO 2018:40

Toisessa työpanoksen perusteella jaettavaa osinkoa koskevassa päätöksessä käsiteltiin työpanososinkosäännöksen ja VML 28 §:n soveltuvuutta tilanteessa, jossa osinkotulo oli holdingyhtiörakenteen kautta peräisin kommandiittiyhtiöstä. Tapauksessa oli kyse verotarkastuksen yhteydessä ilmenneestä järjestelystä, jossa lääkäriosakkaat omistivat ainoina osakkeenomistajana osakeyhtiöitä, jotka puolestaan toimivat B Ky:n vastuunalaisina yhtiömiehinä. Jokaiselle vastuunalaisella yhtiömiehelle oli B Ky:ssä perustettu tulosityksikkö, jonka liikevaihto perustui kunkin lääkärin työpanokseen.

Kuvio 1. KHO 2018:40

Ratkaistavana oli kysymys siitä, verotetaanko B Ky:n A:lle jakamaa voittoa kommandiittiyhtiön omistusrakenteen yksityisoikeudelliseen muotoon liittyen veroseuraamusten mukaisesti vai voiko toimintamalli kokonaisuutena arvioiden johtaa muunlaiseen verotukseen. Näin ollen arvioitavan oli erityisesti se, onko asiassa perusteita soveltaa yleistä veronkiertosäännöstä.

Ratkaisussa KHO katsoi, että perusteet kommandiittiyhtiömuodossa toimimiselle olivat liiketaloudellisilta perusteiltaan suhteellisen ohuet ja järjestely keinotekoinen. Liiketoimintamallin kautta saatava hyöty ilmeni lähinnä A:n voitonjaon verotuksen kautta. Näin ollen kokonaisuutena tarkasteltuna järjestely ei vastannut asiaan varsinaista luonnetta ja

tarkoitusta, joten C Oy:lle kuuluva osuus B Ky:n voitonjaosta tulisi verottaa yhtiön osakkeenomistaja A:n työpanokseen perustuvana osinkona TVL 33 b.3 §:n mukaisesti. Ratkaisuun ei kuitenkaan suoraan voitu soveltaa kyseistä lainkohtaa, vaan ratkaisu perustui yleisen veronkiertolausekkeen soveltamiseen.

Tapauksen käsittelyssä ongelmallista oli TVL 33 b.3 §:n sanamuoto, joka ei huomioi ainoastaan *osinkotulon*, ei kommandiittiyhtiön jakamaa voitto-osuutta. Mikäli katsotaan, että yksityisoikeudellisella järjestelyllä ei ole riittäviä liikeloudellisia perusteita ja toimeen on ryhdytty veroetujen saavuttamiseksi, voidaan järjestely sivuuttaa⁸⁶. Kyseisessä tapauksessa järjestely oli yksityisoikeudellisesti hyväksyttävä, mutta järjestely oli liikeloudellisilta perusteiltaan keinotekoinen ja järjestelyllä pyrittiin kevyemmän verotuksen piiriin. Vaikka TVL 33 b.3 § ei sanamuodoltaan soveltunut tilanteeseen, päädyttiin sitä soveltamaan kommandiittiyhtiöstä jaettuun voitto-osuuteen VML 28 §:n perusteella. KHO ei muuttanut aiempaa hallinto-oikeuden päätöstä (äänestys 3-2).

Tulonmuuntotapauksiin liittyvästä oikeuskäytännöstä voidaan tunnistaa kymmenen vuoden jatkumo, jossa ensimmäisessä ratkaisussa varojenjakoon liittyvää toimintamallia jouduttiin arvioimaan veron kiertämisen näkökulmasta. Tämän jälkeen lainsäädäntöön lisättiin tulonmuuntamisen estämiseen tarkoitettu erityissäännös. Silti tapauksessa KHO 2018:40 oli jälleen esillä samankaltainen tilanne, jossa jouduttiin arvioimaan yhtiöoikeudellisesti hyväksyttävää järjestelyä VML 28 §:n valossa.

Kuten edellä läpikäydyistä oikeustapauksista ilmenee, tapaus KHO 2008:6 ratkaisun perusteluineen loi lainsäätäjälle viestin lakimuutoksen tarpeellisuudesta. Hallituksen esityksessä⁸⁷ on myös käsitelty kyseistä KHO:n ratkaisua lakimuutoksen tarpeellisuuden perusteluna. Lisäksi nousi esiin ajatus siitä, että ratkaisussa hyväksytty järjestely saattaisi jatkossa lisätä muita samankaltaisia lievää osinkoverotusta hyödyntäviä järjestelyitä. Ratkaisusta KHO 2008:6 tulee ilmi jo aiemmin esitetty yhtiöoikeudellisen päätöksenteon ja verotuksen ongelmallinen suhde. Verolainsäädännössä katsottiin olevan paikka veron kiertämisen estämiseen tarkoitettulle erityissäännökselle, vaikka ennako-

⁸⁶ Verohallinnon ohje A126/200/2014

⁸⁷ HE 47/2009 vp

ratkaisussa ollut voitonjakoa koskeva toimintamalli oli yhtiöoikeudellisesti asianmukaisesti toteutettu.

TVL 33 b.3 § tuli sovellettavaksi 1.1.2010 tai sen jälkeen nostettavissa olleeseen osinkoon. Lakimuutoksen ajatuksena oli, että työpanoksen perusteella jaettava osinko verotettaisiin muutoksen myötä sen todellisen luonteen mukaisesti⁸⁸. Tämä tarkoittaa sitä, että työpanoksen perusteella jaettava osinko verotetaan työn suorittajan ansiotulona. Säännös tekee poikkeuksen noteeraamattomasta yhtiöstä saadun osinkotulon verotukseen, joten sen voidaan katsoa kaventavan OYL:n mahdollistamaa sopimusvapautta verotuksen keinoin⁸⁹. Näin ollen erityissäännöksen avulla pyrittiin selkiyttämään yhtiöoikeudellisen varojenjaon suhdetta veron kiertämiseen, lisäämällä lakiin yksiselitteinen säännös, joka ei jätä tulkinnanvaraa arviointiin. Tuoreimpana esimerkkinä ilmiön ongelmallisuudesta kuitenkin on ratkaisu KHO 2018:40, jossa tulonmuunnon estämiseksi tuloverolakiin lisätty erityissäännös ei toiminutkaan veron kiertämisen estäjä sen kaltaisessa tilanteessa, joihin säännöksen avulla oli pyritty puuttumaan.

⁸⁸ VaVM 8/2009: 2

⁸⁹ Westergård 2010: 28

3. VEROSUUNNITTELUN JA VERON KIERTÄMISEN KÄSITTEELLINEN RAJANVETO

3.1. Verosuunnittelu

Verosuunnittelusta käytävään keskusteluun liittyy monenlaisia termejä ja keskenään liittymättä käsitteitä, joiden käyttö voi varsinkin yleisessä keskustelussa olla kirjavaa. Oikeudellisen tarkastelun tueksi on kuitenkin tarve tehdä mahdollisimman tarkka käsittemäärittely verosuunnittelun, veron kiertämisen sekä lain kieltämien, vilpillisten toimien välille. Verosuunnittelu itsessään ei ole oikeudellinen käsite, ja verosuunnittelun, veron kiertämisen sekä verovilpin rajan määrittämisen tueksi tarvitaankin vero-oikeudellisia ja rikosoikeudellisia normeja.⁹⁰ Käsitteiden määrittelyllä on merkitystä myös verovelvolliselle itselleen, koska näin voidaan hahmottaa suunnitellun toimen sijoittumista vero-oikeudellisessa arvioinnissa sekä sen hyväksyttävyyttä moraalisesta näkökulmasta tarkasteltuna⁹¹.

Verosuunnittelusta on kyse, kun verovelvollinen pyrkii selvittämään ne veroseuraamukset, jotka aiheutuvat eri toimintavaihtoehtoista, ja ottaa ne huomioon tavoitteen mukaisesti toimintavaihtoehtoa valitessaan⁹². Verosuunnittelu voidaan myös käsittää laajemmin niin, että se on joko edellä selostetun mukaista eri vaihtoehtojen välistä punnintaa tai verojen minimointia, joka tapahtuu vero-oikeudellisen hyväksyttävyyden rajoissa⁹³. Suunnittelun yhteydessä huomioitavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi yritys- tai rahoitusmuodon valinta, investointikohteen valinta tai yritysjärjestelyihin liittyvät seikat⁹⁴. Perusteena verosuunnittelun hyväksyttävyydelle voidaan pitää sopimusvapauden periaatetta, jonka mukaan verovelvolliset voivat toteuttaa sallittuja oikeustoimia sekä sopia niihin liittyvistä ehdoista⁹⁵. Oikeutta verosuunnittelun voidaan sopimusvapauden lisäksi

⁹⁰ Knuutinen 2020: 25-26

⁹¹ Järvenoja 2015: 81

⁹² Tikka 1972: 28-29

⁹³ Knuutinen 2013: 180

⁹⁴ Tikka 1972: 33

⁹⁵ Järvenoja 2015: 82

perustella monenlaisilla argumenteilla, kuten elinkeinovapaudella tai perustuslakipohjaisesti omaisuuden suojaan vedoten⁹⁶.

Pääsääntöisesti verotettava tulo syntyy seurauksena yksityisoikeudellisista toimista, joten verovelvollisella on toimintansa kautta mahdollisuus vaikuttaa verotukseensa. Voidaan jättää tekemättä sellaisia toimia, jotka lisäävät veron määrää tai toisaalta toimia siten, että verotettavan tulon määrä vähenee. Verosuunnittelussa selvitetään toimintavaihtoehtoista koituvat veroseuraamukset, ja suunnittelu onkin usein kokonaisuus, jossa toimet tehdään kokonaistilanne huomioiden. Suunnittelun seurauksena tehty toimi voi olla joko kertaluonteinen tai useammalle vuodelle jakautuva järjestely.⁹⁷

Tiivistetysti voidaan sanoa, että verosuunnittelun avulla pyritään optimoimaan toimintavaihtoehtojen veroseuraamukset ja suunnittelemaan toiminta niin, ettei aiheudu ”tarpeettomia” veroseurauksia. Verosuunnittelu käsitteenä ei siis välttämättä tarkoita mahdollisimman alhaisen verorasituksen tavoittelua, vaan veron minimointi voidaan nähdä yhdeksi verosuunnittelun tavoitteista. Näin ollen verosuunnittelun tavoitteena on verojen optimointi tai verojen minimointi.⁹⁸ Käsitteellisesti verosuunnittelu saatetaan kuitenkin usein rinnastaa veron minimointiin, vaikka verosuunnittelussa verot ovat vain yksi huomioitava asia kokonaistaloudellisesti edullisinta toimintavaihtoehtoa harkittaessa.⁹⁹

Varsinkin erilaiset rajakohdat luovat tilanteita, joissa on mahdollisuus verosuunnitteluun. Tällaisten epäselvien alueiden takia vero-oikeuden näkökulmasta voi olla määrittää, milloin liikutaan laillisen verosuunnittelun alueella ja milloin on kyse laittomasta veron kiertämisestä.¹⁰⁰ Myös verosuunnittelun tuloksena saatetaan hyödyntää verolainsäädännön jännitteitä tai epä johdonmukaisuuksia. Näissä tapauksissa voidaan katsoa, että jännitteet ovat syntyneet lainsäätäjän tietoisien valintojen ja hyväksynnän pohjalta. Toiminta voi olla tällöin nimenomaisesti tai hiljaisesti hyväksyttyä, jolloin yleisesti hy-

⁹⁶ Knuutinen 2014 b: 185

⁹⁷ Rabinä, Myrsky & Myllymäki 2017: 83

⁹⁸ Järvenoja 2015: 84

⁹⁹ Lehtonen 2007: 143

¹⁰⁰ Knuutinen 2012: 3

väksytty toimintatapa on päässyt kehittymään, eikä lainsäätäjä ole puuttunut asiaan verolainsäädäntöä muuttamalla.¹⁰¹

Tulkinnanvaraisissa tapauksissa verovelvollinen ottaa toimeen ryhtyessään oikeustoi-
meen mahdollisesti liittyvän tulkinta- ja soveltamisriskin. Verotukseen liittyvä riski voi
oikeudellisen ja taloudellisen näkökulman lisäksi aiheuttaa myös yhteiskunnallisia ky-
symyksiä, jos valittua toimintatapaa arvioidaan moraalisesta näkökulmasta.¹⁰² Mahdol-
listen riskien lisäksi myös verosuunnittelun kannustimet ovat tapauskohtaisia. Tulon-
muuntotilanteissa korkeammat ansiotulot todennäköisesti luovat voimakkaamman in-
tressin ansio- ja pääomatuloihin liittyvälle verosuunnittelulle, koska näin suunnittelun
avulla saatava verohyöty myös koituu suuremmaksi. Lisäksi mahdollisuus tämänkaltai-
seen verosuunnitteluun riippuu verovelvollisen tulolähteiden jakautumisesta pääoma- ja
ansiotulojen kesken, koska pelkkää palkkatuloa ansaitsevalla vaikutusmahdollisuuksia
ei asian suhteen juurikaan ole¹⁰³.

Verosuunnittelu voidaan pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteita hahmoteltaessa jakaa
strategiseen, taktiseen ja operatiiviseen tasoon. Verosuunnittelutoimien ja tasojen usein
päällekkäisestä luonteesta johtuen määrittely on enemmänkin suuntaa antava. Kaikista
sitovimmaksi tasoksi voidaan katsoa strategisella tasolla tehdyt kauaskantoiset päätök-
set, kuten yritysmuodon valinta. Strategisen tason päätöksentekoon vaikeutensa tuo se,
että usein päätöstilanne on ainutlaatuinen rutiininomaisen päätöksen sijaan. Taktisen ja
operatiivisen tason verosuunnittelulla taas tarkoitetaan päätöstilanteita tai toimintatapo-
ja, jotka ovat joustavampia mahdollisille muutoksille. Taktisen verosuunnittelun avulla
kartoitetaan ja toteutetaan yrityksen toimenpiteitä, esimerkkinä osingonjakoon tai tulon
pääomatuloksi ja ansiotuloksi jakautumiseen liittyvät kysymykset. Operatiivisella tasol-
la puolestaan huomioidaan verosuunnittelun ja toimien tarkoituksenmukaisuus sekä
varmistetaan se, että toiminta on hyväksyttyä myös lainsäädännön tasolla. Muuttuva
lainsäädäntö saattaa myös luoda tarpeen uusille strategisen tai taktisen tason toimenpi-
teille.¹⁰⁴

¹⁰¹ Knuutinen 2015: 110-111

¹⁰² Järvenoja 2015: 79

¹⁰³ Myrsky 2009b: 433

¹⁰⁴ Leppiniemi & Walden 2000

Usein verosuunnittelua käsiteltäessä, varsinkin yhteiskunnallisen keskustelun yhteydessä käytetään termiä *aggressiivinen verosuunnittelu*, joka voi muiden verosuunnitteluun liittyvien käsitteiden tavoin saada eri merkityksiä eri yhteyksissä. Perusmerkitykseltään aggressiivisessa verosuunnittelussa on kyse verosuunnittelusta, joka nähdään epäasianmukaisena, koska toiminta on jollakin tavoin hyväksyttävänä pidettävää toimintaa vastaan, mutta tapahtuu kuitenkin lain puitteissa¹⁰⁵. Aggressiivisesta verosuunnittelusta puhutaan yleensä rajat ylittävissä tilanteissa, joissa hyödynnetään verojärjestelmien eroja tai käytetään keinotekoisia rakenteita tai toimintoja heikentäen valtioiden verosäännösten vaikutusta¹⁰⁶. Kansallisessa tilanteessa aggressiivinen verosuunnittelu puolestaan voi ilmetä siten, että verovelvollinen pyrkii toiminnassaan tukeutumaan lain formaalisuuteen. Tällöin pyritään ennakkoon ”torjumaan” yleisen veronkiertosäännöksen soveltaminen siten, että verosuunnittelun taustalla näkyisi perustellut liiketoiminnalliset syyt.¹⁰⁷

Verovelvollisen kannalta verosuunnitteluun liittyviä mahdollisia ongelmakohtia ovat ajoitus, lainsäädännön muuttuminen ja tulkinnanvaraisuus sekä epävarmuutta luova, aiemman oikeuskäytännön vanhentuminen taloudellisten muutosten myötä. Oikeuskäytännöllä voi olla merkitystä verotusta suunniteltaessa, koska oikeuskäytännön kautta voidaan tunnistaa verosuunnittelun rajoja ja hyväksytyjä toimintatapoja. Kun siirrytään kauemmas yleisesti hyväksytyistä ja tunnetuista toimintamalleista, voivat verohyödyt voivat olla suurempia, mutta myös riski toiminnan vero-oikeudellisesta hyväksyttävyydestä kasvaa.¹⁰⁸ Vero-oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa oikeuskäytännöllä onkin perinteisesti ollut keskeinen merkitys säännöksen tulkinnan kehittymiseen vaikuttavana tekijänä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että tulkintatilanne saattaa nostaa esille tarpeen veromuutokselle, jolloin omaksuttu tulkintalinja on myöhemmin katsottu tarpeelliseksi nostaa esiin myös uuden lainsäädännön myötä.¹⁰⁹ Verojärjestelmän suoraviivaisuus vaikuttaa verosuunnittelun esiintymiseen, ja järjestelmän selkeys ja veropohjan laajuus voivat hillitä veronkiertoyrityksiä. Selkeä verojärjestelmä tarkoittaa osaltaan sitä, että se

¹⁰⁵ Knuutinen 2015 :5

¹⁰⁶ Malmgrén 2014: 226

¹⁰⁷ Knuutinen 2015: 9

¹⁰⁸ Fasoúlas, Manninen & Niiranen 2019: 33

¹⁰⁹ Järvenoja 2013: 42

sisältää mahdollisimman vähän järjestelmän läpinäkyvyyttä horjuttavia vähennyksiä ja poikkeuksia.¹¹⁰

3.2. Veron minimointi

Edellisessä kappaleessa esitetyn perusteella verosuunnittelussa siis kartoitetaan eri toimintavaihtoehtoja niiden veroseuraamukset mahdollisesti huomioiden. Kun suunnittelun päämääränä on saavuttaa veroetua, puhutaan veron minimoinnista. Tavoitteena voi olla tietystä veroerästä vapautuminen tai verotuksen siirtämisen myöhemmäksi.¹¹¹ Veron minimoinnin päätavoitteena voidaan kuitenkin pitää sitä, että vapaudutaan tietystä veroerästä. Tämä voi tapahtua joko vero-oikeudellisesti hyväksyttävien toimin, jolloin puhutaan veron säästämisestä. Mikäli veron minimointi on lain tarkoituksen vastaista, ollaan siirrytty veron kiertämisen alueelle.¹¹² Veron minimointia tavoiteltaessa verovelvollisen kannattaa varmistaa, että järjestelyn siviilioikeudelliset toimet on tehty huolellisesti ja moitteettomasti, sillä mahdolliset epäselvyydet voivat aiheuttaa epäilyn järjestelyn vero-oikeudellisesta tarkoituksenmukaisuudesta.¹¹³ Onnistunut veron minimointi voidaan esittää termillä *veron säästäminen*. Tällöin verovelvollisen toiminnan katsotaan olevan lainmukaista ja hyväksyttävää myös verotuksessa. Silloin kun siirrytään veron kiertämisen alueelle, voidaan veron minimoinnin katsoa epäonnistuneen.¹¹⁴

Veron minimointiin tähtäävät suunnittelutoimet ovat tilanteita, joissa verosuunnittelun ja veron kiertämisen välistä rajaa joudutaan usein kartoittamaan. Veron minimoinnin ja veron kiertämisen välisessä tarkastelussa voidaan kiinnittää huomiota siihen, näyttäytyvätkö oikeustoimet keinotekoisina normaalista poikkeavina toimina, joilla pyritään saavuttamaan etua, joka ei ole verolainsäätäjän tarkoittamaa. Käsitteen voidaan siis katsoa sisältävän sen osan verosuunnittelusta, jossa toteutetaan asianmukaisia veron minimoin-

¹¹⁰ Myrsky 2013b: 138

¹¹¹ Tikka 1972: 26

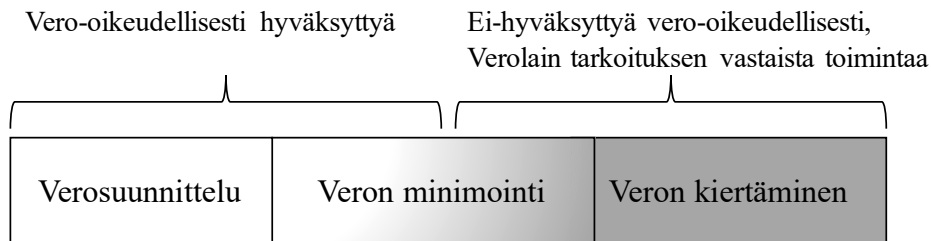
¹¹² Lehtonen 2007: 140

¹¹³ Tikka ym. 2000

¹¹⁴ Tikka 1972: 28

tiin tähtääviä toimia, mutta myös sellaisia toimia, joissa liikutaan jo veron kiertämisen puolella.¹¹⁵

Alla olevassa kuviossa on pyritty hahmottamaan käsitteiden rajoja. Rikosoikeudellisesti lainvastainen toiminta sijoittuu kuvion ulkopuolelle.

Kuvio 2. Verosuunnittelu, veron minimointi ja veron kiertäminen.

Knuutinen puolestaan on tehnyt seuraavan jaottelun veron minimointiin ja kiertämiseen liittyville toimille. Alla olevassa jaottelussa veron minimointi ja veron kiertäminen ovat jätetty käsitteellisesti täysin erillisiksi.

- 1) Hyväksyttävä veron minimointi (*tax planning*)
- 2) Vero-oikeudellisesti ei hyväksyttävä veron kiertäminen (*tax avoidance*)
- 3) Kriminalisoidut, lain vastaiset toimet (*tax evasion tai tax fraud*)¹¹⁶

3.3. Veron kiertäminen

Tilanteet, joissa veron kiertämistä ilmenee, vaihtelevat aikakausittain taloudellisten muutosten ja verojärjestelmän uudistumisen myötä.¹¹⁷ Yleiskäsite veron torjunta voidaan jakaa legaaliseen sekä illegaaliseen veron torjuntaan. Näin ollen käsitteen voidaan katsoa sisältävän sekä lailliset että laittomat verosta vapautumiseen tähtäävät toimet. Veron minimointi voidaan katsoa hyväksyttäväksi veron torjunnaksi. Vero-

¹¹⁵ Järvenoja 2015: 98

¹¹⁶ Knuutinen 2014a: 172

¹¹⁷ Knuutinen 2012: 45

oikeudellisesti ei-hyväksyttävää veron torjuntaa puolestaan on veron kiertäminen, joka ei ole kriminalisoitua sekä lain kieltämät toimet, eli illegaalinen veron torjunta. Illegaalinen toiminta voi näyttäytyä esimerkiksi ilmoitusvelvollisuuden rikkomisena, jolloin kyseessä on veropetos. Tällaisiin toimiin liittyy rikosoikeudelliset tai muut ennalta määrättyt sanktiot. Illegaalinen veron torjunta voi olla myös veron kiertämistä, jolloin järjestykseen puututaan sellaisen normin perusteella, joka ei ennalta määrää seuraamusta. Legaalista veron torjuntaa on puolestaan esimerkiksi se, jos verovelvollinen suunnittelee toimensa siten, että hyötty tietystä verohuojennuksesta. Tällöin toimet ovat myös lainsäätäjän näkökulmasta veropoliittisesti tarkoituksenmukaisia.¹¹⁸

Veron kiertämisen käsite on riippuvainen asiayhteydestä. Ensimmäinen on tilanne, jossa käsitettä käytetään ilman, että sillä olisi välitön yhteys voimassa oleviin veronormeihin. Tässä yhteydessä käsite ei kuitenkaan määritä, mikä olisi asian vero-oikeudellinen tulkinta ratkaisutilanteessa. Toinen tilanne on se, jossa käsitteellä on välitön yhteys voimassa oleviin veronormeihin. Tällöin verovelvollisen toimi katsottaisiin voimassa olevan oikeuden perusteella veron kiertämiseksi.¹¹⁹

OECD on määritellyt veron kiertämisen käsitettä seuraavasti:

“A term that is difficult to define but which is generally used to describe the arrangement of a taxpayer's affairs that is intended to reduce his tax liability and that although the arrangement could be strictly legal it is usually in contradiction with the intent of the law it purports to follow”¹²⁰.

OECD:n määritelmässä veron kiertäminen katsotaan siis verovelvollisen toiminnaksi, jossa verovelvollinen pyrkii vähentämään verorasitustaan lain puitteissa, mutta tavalla, joka on ristiriidassa lain perimmäisen tarkoituksen kanssa. Myös OECD:n veron kiertämistä koskeva kuvailu osoittaa, että käsite ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä. Veron kiertämisen käsitteestä voidaankin nähdä veron kiertämisen estämiseen liittyvä

¹¹⁸ Tikka 1972: 24, Knuutinen 2012: 4

¹¹⁹ Tikka 1972: 26-27

¹²⁰ OECD: Glossary of Tax Terms

problematiikka. Jos olisi yksiselitteistä määritellä verosuunnittelun ja veron kiertämisen raja, olisi veronkierron kieltäminen helppoa myös lainsäädännön tasolla.¹²¹

Yleiskielisessä keskustelussa verosuunnitteluun liittyvistä käsitteistä voidaan puhua hyvin värikkäästi. Keskenään sekoittuvat tai jopa toisiinsa virheellisesti rinnastettavat käsitteet luovat esimerkiksi julkisessa keskustelussa tilanteita, joissa asianmukainen verosuunnittelu saatetaan kuvata toimintana, joka on moraalisesti tai yhteiskunnallisella tasolla väärin¹²². Oikeudellisella tasolla veron kiertämisen käsite voidaan määritellä kahdella tavalla. Veron kiertämisen käsitettä ei ole määritelty lainsäädännössä, mutta VML 28 § on otsikoitu sanaparilla ”veron kiertäminen”, joten voidaan katsoa, että lainkohta määrittelee veron kiertämisen käsitteellisesti. Kyseinen pykälä määrittelee tunnusmerkistön sellaisille toimille, jotka ovat veron kiertämistä. Tällaista määrittelyä voidaan kutsua lakisidonnaiseksi. Toinen oikeudellisessa keskustelussa tunnistettava määrittely on veron kiertämisen yleinen määritelmä, jolla viitataan sellaisiin toimiin, joiden avulla veroa pyritään välttämään.¹²³

Toimen tai olosuhteen yksityisoikeudellisen muodon perusteella määritellään veroseuraamukset, ja verolakien laadinnassa joudutaankin usein käyttämään yksityisoikeudesta lainattuja termejä, joiden avulla kuvataan veron perusteena olevat taloudelliset realiteetit. Näin voi syntyä ristiriita yksityisoikeuden ja taloudellisen sisällön välille, jolloin yksityisoikeuden tarjoamia muotoja käytetään verolain näkökulmasta ”väärin”.¹²⁴ Mahdollista veron kiertämistä arvioitaessa on usein kyseessä tilanne, jossa vertailtavaksi tulee verovelvollisen valitsevan toimintavan, eli oikeudellisen muodon ja sen tosiasiallisen sisällön vastaavuus. Haasteensa arvioinnille luo se, että verotettava tulo tulee kytkeä osaksi verolainsäädäntöä käsitteellisellä ja oikeudellisella tasolla, kun puolestaan sisällöllisesti tulon arviointi tapahtuu matemaattiselta pohjalta.¹²⁵ Verotukseen liittyy myös taloudellisen ja verotuksellisen tulokäsitteen jännite, joka aiheutuu teoreettisten tulokäsitteiden ja oikeudellisten normien välille. Suuri poikkeavuus taloudellisen ja vero-

¹²¹ Knuutinen 2020: 47

¹²² Weckström 2015: 391

¹²³ Knuutinen 2020: 32

¹²⁴ Tikka ym. 2000

¹²⁵ Weckström 2015: 391

tusäännösten osoittaman tulokäsitteen välillä saattaa lisäksi aiheuttaa muitakin verojärjestelmän jännitteitä.¹²⁶

Veron kiertäminen on lain kiertämistä. Usein kiertämisessä ei pyritä lain sananmuodon kiertämiseen, vaan ennemminkin lain tarkoituksen vastaisiin toimiin. Tällöin lain ration ja sananmuodon välille jää harmaa alue, joka mahdollistaa veron kiertämisen. Tämä kytkeytyy myös hyvän verojärjestelmän vaatimuksiin. Kun verojärjestelmä kykenee vastaamaan taloudelliseen tilanteeseen ja verosäännökset saadaan kytkettyä taloudellisiin tosiseikkoihin, on verosäännöksen ration kiertäminen vaikeampaa. Veron kiertämiseen liittyvät kysymykset voivat tulla pohdittavaksi monella eri tulokäsitteeseen liittyvällä tasolla. Lähtötasolla on kysymys tulon veronalaisuudesta tai menon vähennyskelpoisuudesta. Tarkemmalla tasolla voidaan joutua selvittämään, miten tulot ja vähennykset arvostetaan, tai miten ne jaksotetaan verovuosien kesken. Lisäksi viimeisenä voi olla kysymys voi olla siitä, kuka on oikea verovelvollinen ja mihin tulolähteeseen asia kohdennetaan.¹²⁷

Yhteisenä piirteenä sekä verosuunnittelulle että veronkierrolle voidaan nähdä se, että kummassakin verosäännösten käsitteellistä sisältöä tai verojärjestelmän rakenteellisia ongelmia hyödyntäen pyritään saavuttamaan veroetua. Veron kiertämisestä on kuitenkin lähtökohtaisesti kyse silloin, kun veron minimointiyritysten katsotaan olevan verolainsäädännön tarkoituksen vastaista, ei-hyväksyttävää toimintaa. Tällöin toimien verovaikutus lainsäätäjän tarkoitusta pienempi. Veron kiertäminen on samalla myös lain kiertämistä.¹²⁸ Veron kiertämisestä on kyse, kun veron minimointia pyritään toteuttamaan sellaisilla toimilla, jotka ovat lain tarkoituksen vastaisia¹²⁹. Tällöin ollaan siirrytty pois laillisen verosuunnittelun alueelta. Veron kiertäminen on laillisuuden ja hyväksyttävyyden kannalta verosuunnittelun ja verovilpin välissä, joten sitä ei ole kriminalisoitu, vaikka seuraukset voivatkin olla taloudellisia¹³⁰.

¹²⁶ Knuutinen 2014c: 80-81

¹²⁷ Ryyänen 2007: 394

¹²⁸ Knuutinen 2012: 1-6

¹²⁹ Tikka ym. 2000

¹³⁰ Knuutinen 2012: 7

Kun arvioidaan, onko kyseessä veron kiertäminen, tulee verovelvollisen valitseman toimintatavan taustalta tunnistaa subjektiivinen tarkoitusperä. Näin ollen toimen tunnistaminen veronkierroksi tulee kyseeseen ainoastaan siinä tapauksessa, että tietyn toimintatavan taustalla voidaan nähdä veronkiertotarkoitus ja veronormin ration tyhjäksi tekeminen. Soveltamistilanteessa verovelvollisen tarkoittaman tarkoitusperän tunnistaminen ja todentaminen ovat lainsoveltajan vastuulla, joten arviointi joudutaan käytännössä tekemään objektiivisiin seikkoihin tukeutuen.¹³¹

Yhteenvetona voidaan siis todeta, että veron minimointi on yleensä hyväksyttävää verosuunnittelua, joka on linjassa verolain tarkoituksen kanssa. Jos veron minimointitoimilla tavoitellaan lain tarkoituksen vastaisia veroetuja, on kyseessä veron kiertämisen alueelle sijoittuva toiminta. Vero-oikeudellisesti hyväksytyn toiminnan ja veron kiertämisen rajaa hahmottava oleellinen kriteeri on toimien tai järjestelyiden keinotekoisuus. Lisäksi tärkeää on erottaa *rikosoikeudellisesti* laillinen ja laitton toiminta, sekä *vero-oikeudellisesti* hyväksyttävä verosuunnittelu ja ei-hyväksyttävä veron kiertäminen. Mikäli jätetään esimerkiksi tulo ilmoittamatta, on kyseessä jo verovilppi tai jopa verorikos.¹³² Kuten edellisistä kappaleista ilmenee, verosuunnittelun ympärille liittyy monenlaisia käsitteitä, jotka saatetaan määritellä hieman eri tavalla tai joiden merkitys esimerkiksi arkikielisessä keskustelussa saattaa erottua vero-oikeudellisen keskustelun käyttötavasta.

Verosuunnittelua ilmenee aina, kun oikeudellisesti erilaisia, mutta taloudelliselta perusluonteeltaan samankaltaisia tuloja verotetaan toisistaan poikkeavasti. Mikäli kaikkien tulojen verotus olisi yhdenmukaista, ei luultavasti myöskään olisi tarvetta pohtia veron kiertämiseen liittyvää problematiikkaa. Ilman minkäänlaista tuloluokittelua sisältävä verojärjestelmä ei kuitenkaan ole mahdollinen verojärjestelmien kehittyvästä luonteesta, käytännöistä sekä esimerkiksi kansainvälisistä rajoitteista johtuen.¹³³ Ei siis ole olemassa yhtä pätevää ratkaisua, jonka avulla veron kiertäminen voitaisiin kokonaan estää

¹³¹ Weckström 2015: 394-395

¹³² Knuutinen 2014a: 171-172

¹³³ Ryyänänen 2007: 392

lainsäädännöllisin keinoin. Tästä huolimatta on olemassa keinoja, joiden avulla voidaan pyrkiä pitämään veronkiertoyritysten esiintyminen mahdollisimman matalana.¹³⁴

3.4. Verolakien tulkinta

3.4.1. Legaliteettiperiaate

Verotuksen perusteella puututaan kansalaisten tuloihin ja varallisuuteen, joten yhdeksi verotukseen liittyväksi erityispiirteeksi nousee laillisuuteen ja lakisidonnaisuuden periaatteeseen liittyvät kysymykset¹³⁵. Legaliteettiperiaate, eli laillisuusperiaate löytyy perustuslain 81 §:stä, jonka mukaan *valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta*. Verotuksen avulla rajoitetaan perustuslain 15 §:ssä turvattua omaisuuden suojaa, joka kyseisen pykälän mukaan tarkoittaa sitä, että jokaisen omaisuuden tulee olla turvattu. Näin ollen perustuslain 81 § pykälä tekee poikkeuksen omaisuuden suojaan, joten verotuksen tulee toteutua kyseisen lainkohdan puitteissa. Legaliteettiperiaate on siis itsenäinen oikeusperiaate, mutta lisäksi se on laintulkintaa ohjaava periaate, jonka mukaan verolakia ei voida tulkita laajentavasti¹³⁶. Periaate velvoittaa näin ollen sekä lainsäätäjää että lainsoveltajaa¹³⁷. Laillisuusperiaatteella voidaan myös katsoa olevan tehtävä perusoikeuksin toteutumisena varmistajana. Se turvaa verotuksen oikeusvarmuuden ja ennustettavuuden lisäksi sitä, että lähtökohtaisesti päätökset perustuvat suoraan lainsäädäntöön eivätkä ole tuomioistuinten toisinaan hidasprosessisten ratkaisujen varassa.¹³⁸

Legaliteettiperiaatteen toteutumiseksi veron peruste tulee käydä ilmi laista, eikä verovelvollisuuden perusteena voi olla lakia alemman asteinen säädös. Lakisidonnaisuuden myötä verotus ei myöskään voi perustua harkintavaltaan tai veroja voida määrätä tuomiovallan avulla. Tuomioistuimen tehtävä on siis ainoastaan tehdä ratkaisu voimassa

¹³⁴ Rosander 2007: 34

¹³⁵ Wikström & Ossa, Urpilainen 2015: 34-36

¹³⁶ Juusela 2018: 450

¹³⁷ Ossa 2020a: 22

¹³⁸ Nissinen 2019: 88

olevan oikeuden avulla. Lain muuttaminen, eli verotusperusteiden muuttaminen on perustuslain mukaisesti lainsäätäjän tehtävä.¹³⁹ Vero-oikeuden ominaispiirteenä onkin tarve pystyä tasapainoilemaan muuttuvan ympäristön ja jatkuvasti muuttuvan aineiston välillä legaliteettiperiaatteen toteutuminen varmistaen. Taloudellisen ympäristön verolainsäädännölle aiheuttamat muutospaineet tulevat lainsäädäntötason lisäksi esille lakien soveltamistasolla, sillä joustavaa tulkintaa vaativat tilanteet saattavat horjuttaa periaatteen toteutumista.¹⁴⁰

3.4.2. Formalistinen tulkinta

Hyväksytyn verosuunnittelun ja vero-oikeudellisesti ei-hyväksytyn veron kiertämisen rajan hahmottamisen lähtöpisteenä toimii verolain tulkinta¹⁴¹. Verolait eivät ole täydellisiä, ristiriidattomia tai täysin johdonmukaisia. Lakia säädettäessä ei pystytä huomioimaan jokaista yksityiskohtaista tilannetta, ja toisaalta muuttuvien tilanteiden ennakoiminen on hankalaa.¹⁴² Lisäksi verotuksessa ongelmallista on, että yksityisoikeudellisten toimien todellisen sisällön ja todellisen tarkoituksen suhdetta joudutaan usein arvioimaan jälkikäteen¹⁴³.

Ratkaisutoiminnassa selvitetään ensin asiassa vallitsevat tosiasiat, joiden pohjalta valitaan sovellettava oikeussäännös. Verolakien soveltaminen onkin pitkälti rutiininomaista toimintaa, jolloin sovellettava oikeusohje ja sen soveltamisen mahdollistavat tosiseikat ovat helposti löydettävissä. Vastakohtana rutiiniratkaisulle voidaan nähdä tulkintaratkaisu, jossa oikeussäännön valitseminen ei olekaan suoraviivaista vallitsevien tosiseikkojen pohjalta. Tällöin oikeussäännön pohjalta voidaan nähdä useampi ratkaisuvaihtoehto tai tosiseikkojen pohjalta aiheutuu valintatilanne soveltuvan useampi lakisäännös.¹⁴⁴

Kun verosäännöksiä tarkastellaan oikeudellisena ilmiönä, voidaan tunnistaa vain niiden oikeudellinen sisältö, vaikka säännöksen tausta tai sen kielellinen muotoilu perustuisikin

¹³⁹ Juusela 2018: 449

¹⁴⁰ Wikström 1997: 330-333

¹⁴¹ Järvenoja 2015: 91

¹⁴² Määttä 2007: 11

¹⁴³ Voipio 1968: 283

¹⁴⁴ Tikka ym. 2000

taloudellisiin periaatteisiin tai soveltaminen aiheuttaisi taloudellisia seuraamuksia. Vaikka oikeussäännöksillä on lähtökohtaisesti vain oikeudellinen sisältönsä, voidaan niitä tarkastella sisältöformaalisuuden valossa. Sisältöformaalisuudella tarkoitetaan sitä, kuinka paljon oikeusnormin taustavaikuttimena on jokin taloudellinen peruste vai perustuuko normi vain johonkin tiettyyn rajaavaan päätökseen. Mitä enemmän taloudellisten periaatteiden vaikutus voidaan nähdä, sitä alhaisempi on sisältöformaalisuuden aste.¹⁴⁵

Lailla säätämisen vaatimuksen mukaisesti vastuu veron määäämisestä on lainsäätäjällä, joka tarkoittaa sitä, että lainsoveltajan harkintavallan tulisi olla mahdollisimman vähäinen. Legaliteettiperiaate sisältää oletuksen siitä, että verolait on laadittu siten, että lait on laadittu mahdollisimman tarkkarajaisiksi eikä tulkinnanvaraa jäisi.¹⁴⁶ Oikeusnormit ovat kielelliseen muotoon kirjoitettuja oikeuslauseita, joten tulkinnassa ja soveltamisessa kielellä on keskeinen merkitys¹⁴⁷.

Verolakien sananmukaisuuteen pohjaavaa tulkintaa kutsutaan formalismiksi. Formalistisessa tulkintatavassa tärkeää on käsitteistön tunnistaminen ja analysointi, sillä tarkasti määriteltyjen käsitteiden pohjalta on helppo tehdä tarvittavat johtopäätökset. Päätteily voidaan nähdä ketjuna, jonka ensimmäisessä vaiheessa tiedostetaan tarvittava säädös. Toisessa vaiheessa puolestaan tunnistetaan tapaukseen liittyvät tosiseikat ja viimeiseksi sopivaa säädöstä sovelletaan tosiseikkoihin perustuen.¹⁴⁸ Oikeudellisen ratkaisutoiminnan jonkinasteisena edellytyksenä voidaan pitää päätöksentekositovuuteen liittyvää formaalisuuden vaatimusta. Vasta formalistisen tulkinnan kautta ratkaisutoimintaa voidaan pitää oikeudellisena.¹⁴⁹ Verolakien soveltamistilanteissa on siis kyse oikeudellisen ratkaisun tekemisestä, jossa soveltuvan normin tai normien perusteella tehdään ratkaisu yksittäisessä tapauksessa. Korostetun laillisuuden vaatimus tarkoittaa sitä, että lakia sovellettaessa jokaiselle veron elementille tulee löytää verolain välitön tuki. Muussa tapauksessa kyseinen verolaki ei sovellu asian ratkaisuun.¹⁵⁰

¹⁴⁵ Knuutinen 2014 c: 83

¹⁴⁶ Juusela 2018: 450

¹⁴⁷ Nuotio 2005: 130

¹⁴⁸ Aarnio 2011: 14

¹⁴⁹ Knuutinen 2014 c: 82

¹⁵⁰ Wikström 1997: 333

Sananmukainenkaan tulkinta ei kuitenkaan ole yksiselitteisiä, koska myös sanamuotoon voidaan tulkinnassa suhtautua eri tavalla. Lopputulos voi olla esimerkiksi se, että sanamuoto ei estä tiettyä tulkintatapaa tai sanamuoto saatetaan sivuuttaa tukeutumalla lain esitöihin, jolloin tulkinnassa voidaan väittää, että ratkaisu on sananmuodon mukainen. Lähtökohtaisesti mitä joustavammin säännös on muotoiltu, sitä vaikeampaa sanamuotoon tukeutuminen on.¹⁵¹ Tähän vaikuttaa myös säännöksen tunnistettavissa oleva ratio. Mikäli ratio on epäselvä, voi tulkinta tapahtua ainoastaan kielelliseen muotoiluun perustuen.¹⁵² Lainkohdan ration tunnistamisessa voidaan käyttää apuna lain esitöitä, mutta ratio ei välttämättä ole helposti tunnistettavissa niistä tai niiden antaman informaation voidaan katsoa olevan vanhentunutta taloudellisen tai oikeudellisen kehityksen myötä. Jos lain tarkoitusta puolestaan selvitetään oikeuskäytännön kautta, haasteena on se, että oikeusratkaisut ovat aina tilanteita, jossa tehdään yksittäinen ratkaisu. Näin ollen oikeuskäytäntö harvoin ottaa kantaa verolain tavoitteisiin, vaikka se toimiikin apuna lain tulkitsemisessa.¹⁵³

Tulkinnanvaraisissa tilanteissa nousee esille kysymys siitä, milloin ja millä perustein sanamuoto tarjoaa riittävän perustan tulkinnalle. Lähtökohtaisesti esimerkiksi tarkkarajaisten säännösten sananmukainen tulkinta on pääsääntöisesti selkeää ja voi ongelmaksi voi nousta se, onko lain sanamuoto itsessään tulkinnanvarainen.¹⁵⁴ Lisäksi korostetusti formalistisen soveltamistavan ongelmana voi olla se, että tosiasiaissa taloudellisilta olosuhteiltaan samankaltaisissa tapauksissa pelkästään sanamuotoon tukeutuva tulkinta aiheuttaakin tapausten välille erilaisen lopputuloksen¹⁵⁵.

3.4.3. Realistinen tulkinta

Realistisessa eli joustavassa tulkinnassa lain sananmuodon lisäksi painoarvoa annetaan myös muille asian ympärillä vaikuttaville seikoille, ja perustelluksi katsotun päätöksen

¹⁵¹ Määttä 2014: 70-71

¹⁵² Knuutinen 2014 c: 85

¹⁵³ Järvenoja 2015: 96

¹⁵⁴ Määttä 2014:70

¹⁵⁵ Tikka 1972: 142

tueksi otettuja normilauseita saatetaan tulkita laajentavasti tai supistavasti.¹⁵⁶ Tällöin huomioon otetaan lakitestin lisäksi asian ympärillä vaikuttava maailma, kuten aiemmat oikeusratkaisut, lainsäätäjän tarkoitus tai asian taustalla vaikuttavat tekijät, kuten eri tahojen motiivit. Kun formalismi keskittyy sääntöihin ja asioiden todelliseen muotoon, realismissa puolestaan keskitytään ongelman sisältöön.¹⁵⁷

Realistinen tulkinta on ominaista tilanteille, joissa verosäännöksen taustalla vaikuttavat taloudelliseen ympäristöön pohjautuvat periaatteet. Tällöin tulkinnassa pyritään nojautumaan taustalla oleviin taloudellisiin realiteetteihin oikeuslähdeoppi huomioon ottaen.¹⁵⁸ Realistisen tulkintatavan eduksi voidaan nähdä se, että joustavuutensa puolesta se soveltuu paremmin sellaisiin tilanteisiin, joissa verolainsäädäntö ei pysty uudistumaan samassa tahdissa muuttuvan taloudellisen ympäristön kanssa¹⁵⁹. Veron kiertämisen voidaan katsoa sisältävän oikeudellisen, poliittisen ja moraalisen ulottuvuuden, kun ilmiötä tarkastellaan yhteiskunnalliselta tasolta. Lainsoveltajan tulee kuitenkin ratkaisutoiminnassa pitäytyä ainoastaan käsitteen oikeudellisesti merkityksellisessä sisällössä.¹⁶⁰

Usein verolakia soveltamisessa on nähtävissä sekä formalistisia että realistisia piirteitä. Formalistisen tulkintatavan omaksumisesta huolimatta tapauksen käsittelyssä saatetaan käyttää seuraamusharkintaa. Täydellinen formalismi edellyttäisi sitä, että verolait olisivat täysin tyhjentävästi laadittu, eikä säännöksiin tai tapaukseen liittyviin faktoihin sisältyisi minkäänlaisia ristiriitoja.¹⁶¹ Formalistisen ja realistisen tulkintatavan voidaan oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa katsoa täydentävään toisiaan, koska niille on paikansa eri vaiheessa tulkintaa. Formalistisen tulkinnan muodostetaan tapaukseen liittyvä oikeustositseikasto ja realismin avulla puolestaan liitetään tapauksen olosuhteet oikeustositseikkoihin.¹⁶²

¹⁵⁶ Tikka 1972: 125-127

¹⁵⁷ Aarnio 2011: 15-18

¹⁵⁸ Knuutinen 2014 c: 85

¹⁵⁹ Wikström, Ossa ja Urpilainen 2015: 38

¹⁶⁰ Weckström 2015: 388

¹⁶¹ Tikka 1972: 130

¹⁶² Wikström 1997: 336

Verosäännösten tulkinnalle onkin ominaista se, että joudutaan pohtimaan, tuleeko kyseeseen vain sananmukainen tulkinta vai joudutaanko säännöstä tulkitsemaan myös sananmuodon ulkopuolelta¹⁶³. Kun tehdään rajanvetoa sen välille, onko verovelvollisen toiminta sallittua veron minimointia vai veron kiertämistä, on pohjalla lain tulkintatilanne. Tällöin soveltamisratkaisun saavuttamiseksi verrataan sovellettavaa oikeusnormia, sekä tapauksen tosiseikkoja, joista pyritään tunnistamaan kielelliseen muotoon valjastettavissa olevia elementtejä.¹⁶⁴ Veronkiertosäännösten tulkintatilanteessa veron kiertämisestä saattaa tulla ikään kuin oma oikeudellinen ongelmansa, jos tavanomainen laintulkinta ei tarjoa riittäviä keinoja asian ratkaisuun. Tällöin tulkinnassa on realistisen tulkinnan elementti, eli lain sananmuodon taustalta etsitään lain tarkoitusta.¹⁶⁵

Vero-oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa ratkaisun perusteluilla on tärkeä rooli. Ratkaisusta tulee ilmetä esimerkiksi mitä tosiseikkoja tapauksesta on tunnistettu, ja mitä verosäännöstä ratkaisussa on sovellettu. Perusteluissa voidaan esimerkiksi mainita, miksi jotain asiaa on pidetty totena ja miksi se on vaikuttanut asian ratkaisuun. Oikeudellisen arvioinnin pohjalta puolestaan yhdistetään asiassa todetut tosiseikat ja sovellettu oikeussäännös. Hyvät perustelut vaikuttavat oikeusvarmuuden toteutumiseen, lisäävät yleisön luottamusta sekä toimivat tuomioistuimen oman työn kontrollon tukena.¹⁶⁶ Verovelvollinen saattaa myös usein perustella verosuunnittelutoimiaan sillä, että on toiminut lain puitteissa¹⁶⁷. Näin ollen lainsoveltajan tulisikin antaa riittävät perustelut sille, jos lain tulkinnassa on muitakin kuin formalistisia elementtejä.

¹⁶³ Knuutinen 2006: 807

¹⁶⁴ Weckström 2015a: 389

¹⁶⁵ Knuutinen 2012: 9

¹⁶⁶ Myrsky 2016: 350-358

¹⁶⁷ Knuutinen 2013: 180

4. VERON KIERTÄMISEN ESTÄMINEN

4.1. Veron kiertämisen tunnistaminen

Veron kiertämisen tunnistamisessa tulisi huomioida kokonaistilanne, ja pyrkiä tunnistamaan sellaisia elementtejä, jotka yleensä katsotaan tyypilliseksi veron kiertämiselle. Tyypillisten elementtien hahmottaminen auttaa myös verosuunnittelun rajojen ymmärtämisessä. Tyypillisesti veronkiertotilanteissa voidaan tunnistaa toimen taustalla vaikuttava epäaito motiivi, joka tarkoittaa yleensä sitä, että vaikuttimena on muut kuin liiketaloudelliset syyt. Lisäksi verovelvollinen saattaa pyrkiä häivyttämään toimen todelliset tavoitteet sekä käytetyt rakenteet ja hyödyntää lainsäädännön aukkoja. Usein järjestelyn pääasiallinen tavoite on verohyöty ja valitulle toimintarakenteelle ei välttämättä ole muita todellisia perusteita kuin veroedun tavoittelemisen.¹⁶⁸ Veron kiertämisen käsitteen arvioinnissa on erilaisia näkemyksiä siitä, tuleeko veron kiertämisen kriteereihin sisältyä verosta vapautumisen tai veron kiertämisen tarkoitus, eli subjektiivinen taustatekijä. Tämä nostaa esiin kysymyksen siitä, kuinka paljon vero-oikeudellisessa arvioinnissa tulee keskittyä verovelvollisen motiiveihin. Tässä voidaan tehdä rajanveto sen välille, onko verovelvollisen motiivi verojen välttely vai onko jonkin tietyn toimen ainoa tarkoitus ollut verosta vapautuminen.¹⁶⁹

4.2. Primääriset ja sekundääriset keinot

Veron kiertämisen estämisessä voidaan tunnistaa kaksi keinoa, joista ensimmäisessä pyritään ennaltaehkäisemään tilanteita, joissa verosäännöksen sisällön ja tarkoituksen välille syntyisi ristiriita. Toisena puolestaan voidaan nähdä tilanne, jossa selvitetään ratkaisuja jo aiheutuneisiin ristiriitoihin. Jo olemassa oleviin ristiriitoihin vaikuttaa verolakien laatimisen huolellisuus sekä se, kuinka realistista verolakien tulkinta on.¹⁷⁰ Veron kiertämisen estämiseen tarkoitetut keinot voidaan myös jakaa kahteen ryhmään niiden

¹⁶⁸ Weckström 2015: 395

¹⁶⁹ Knuutinen 2012: 5

¹⁷⁰ Tikka 2972: 148

luonteeseen mukaisesti. Knuutinen käyttää jaottelussaan käsitteitä preventiiviset ja repressiiviset keinot, mutta voidaan puhua myös primäärisistä ja sekundäärisistä keinoista.

Primääriset keinot pyrkivät ennaltaehkäisevästi, yleisellä tasolla estämään veron kiertämistä. Ennaltaehkäisevistä keinoista tärkeimmäksi voidaan katsoa hyvä ja huolellisesti valmisteltu lainsäädäntöaineisto, joka käsittää laajalla tasolla koko verojärjestelmän periaatteineen ja tarkemmalla tasolla yksittäisten pykäliden hyvän muotoilun. Veronkiertämisen estämiseen tarkoitettu säännös voi olla primäärinen, vaikka itse säännös ei sisältäisi mainintaa siitä, että sen tarkoitus on estää veronkiertoa.¹⁷¹ Primäärisiä voivat esimerkiksi olla sellaiset säännökset, jotka on luotu oikeuskäytännössä havaittujen veronminimointiyritysten myötä estämään veron kiertämistä. TVL 33 b.3 § voidaan tulonmuuntoyrityksiä estävänä säännöksenä katsoa kuuluvan tähän joukkoon, koska ratkaisun KHO 2008:6 jälkeen lainsäätäjälle tuli paine lakimuutokseen.¹⁷² Lainsoveltajan on pysyttävä tulkinnassaan lainsäädännön rajoissa, ja ratkaisua perusteltiin sillä, että lainsäädännön silloinen nykytila ei sallinut muuta lopputulosta.

Yleisellä tasolla voidaan pyrkiä luomaan verojärjestelmästä mahdollisimman yhtenäisen ja neutraalin, jotta verovelvolliset suhtautuisivat siihen myönteisesti¹⁷³. Aineellisten säännösten lisäksi verovelvollisten asenteisiin ja käytökseen voidaankin pyrkiä vaikuttamaan, käyttämällä sellaisia keinoja, joiden voidaan katsoa lisäävän yleistä veronmaksu-myönteisyyttä¹⁷⁴.

Sekundääriset keinot puolestaan ovat jälkikäteisiä, lähinnä tapauskohtaisesti käytettäviä tapoja, jotka esiintyvät lainsäätämisen alueen sijaan lain soveltamisen tasolla.¹⁷⁵ Primääriset keinot, kuten huolellinen lainvalmistelu luovat siis pohjan veron kiertämisen estämiseen, jota tukemaan tarvitaan sekundäärisiä keinoja, kuten lakiin sisältyviä yleisiä ja erityisiä veron kiertämisen estämiseen tarkoitettuja säännöksiä. Tämä johtuu lainsäädäntöön väistämättä sisältyvistä aukkotilanteista ja epä johdonmukaisuuksista. Nämä keinot ovat tärkeitä toimintaympäristön muutosten sekä kielellisen tulkinnan rajoitteiden ta-

¹⁷¹ Knuutinen 2020: 49

¹⁷² Lönnblad 2019: 67

¹⁷³ Rosander 2007: 31

¹⁷⁴ Lönnblad 2019: 68

¹⁷⁵ Knuutinen 2020: 49

kia.¹⁷⁶ Keinojen jaottelu primäärisiin ja sekundäärisiin keinoihin on lähinnä suuntaa antava, koska keinot saattavat myös olla keskenään limittyviä¹⁷⁷. Lisäksi veron kiertämistä estävä tekijä taloudellisten käsitteiden mahdollisimman saumaton kytkeminen vero-oikeudellisiin käsitteisiin. Tuloverotuksessa tämä ilmenee tulokäsitteen määrittelyn kautta. Mitä paremmin taloudellinen tulokäsite ilmenee verosäännöksestä, sitä paremmin säännös itsessään toimii myös veron kiertämisen estäjänä. Ristiriita tulokäsitteiden välillä saattaa puolestaan houkutella veron kiertämiseen keinotekoisia oikeusmuotoja hyödyntämällä.¹⁷⁸

4.3. Veronkiertosäännökset

4.3.1. Yleistä

Verotukseen liittyvissä säännöksissä verotettava tulo on usein seurausta jostakin tietystä tapahtumasta, jonka seurauksena tulo realisoituu. Näin ollen verosäännökset kytkeytyvät yleensä taustalla oleviin yksityisoikeudellisiin transaktioihin.¹⁷⁹ Tämän vuoksi vero-oikeudellisessa tulkinnassa tulisi huomioida myös verosäännöksen taustatekijät. Veronkiertosäännösten soveltamisessa tarkastellaan, onko yksityisoikeudellisen toimen taloudelliset vaikutukset samansuuntaisia verolain säännöksen kanssa.¹⁸⁰

EU:n jäsenvaltioilla on oma sääntelyvalta välittömän verotuksen harmonisoimattoman alueen osalta. Veron kiertämistä estäviä elementtejä sisältyy kuitenkin useisiin direktiiveihin ja jäsenvaltioiden pyrkimys veron kiertämisen estämiseen on linjassa myös unionin oikeuden tavoitteiden kanssa.¹⁸¹ Lisäksi oikeudenmukaisten sisämarkkinoiden luo-

¹⁷⁶ Lönnblad 2019: 68

¹⁷⁷ Rosander 2007: 31

¹⁷⁸ Knuutinen 2020: 48

¹⁷⁹ Knuutinen 2006: 803

¹⁸⁰ Järvenoja 2015: 91

¹⁸¹ Knuutinen 2015: 14

miseksi veron kiertämiseen puuttuminen on katsottu tarpeelliseksi myös unionitasolla veron kiertämistä estävän direktiivin myötä¹⁸².

Oikeusnormien sääntelytarkkuudessa on eroja, vaikka tarkastelun kohteena olisi vain tietyn osa-alueen, kuten vero-oikeuden, sisäiset normit. Usein veronormit ovat tarkkarajaisia, kun taas joustavien normien tulkinnassa sananmuodon perusteella ei voida tehdä tarkkoja johtopäätöksiä lain tulkinnasta. Normi voi kokonaisuudessaan olla joustava tai sen sisällöstä voidaan tunnistaa sanoja tai kohtia, jotka ovat joustavia. Puolijoustava normi on puolestaan sellainen, joka sisältää esimerkiksi luettelon, joka ei ole tyhjentävä. Verosäännös voidaan luokitella tarkkarajaiseksi, kun se määrittää mahdollisimman täsmällisesti ja tyhjentävästi tekijät, jotka vaikuttavat verokohteluun. Useimpien verosäännösten voidaan katsoa olevan tarkkarajaisia.¹⁸³ Työpanososinkosäännöksessä tarkkarajaisuus ilmenee siten, että se säännöstä sovelletaan *työpanoksen perusteella jaettavaan osinkoon*.

Veronkiertämisen estämiseen tähtäävät säännökset jaetaan perinteisesti kahteen ryhmään, yleisiin ja erityisiin säännöksiin. Säännökset voidaan myös jaotella kolmeen kansainvälisesti tunnistettuun luokkaan, yleisiin veron kiertämisen vastaisiin säännöksiin (GAAR), kohdennettuihin säännöksiin (TAAR) sekä säännöksiin, joiden tarkoitus on estää veronkiertoa, mutta joita sovelletaan ja tulkitaan kuten aineellista lainsäädäntöä (SAAR). Myös Suomen verolainsäädännöstä voidaan löytää kaikki kolme tasoa. Yleisenä veron kiertämisen estämisen vastaisena säännöksenä verolainsäädännössämme toimii verotusmenettelylain yleinen veronkiertosäännös, VML 28 §.

Kohdennetuille (TAAR) säännöksille on ominaista, että niiden soveltaminen on osittain harkinnanvaltaista, mutta lausekkeen käyttömahdollisuus soveltuu vain tiettyihin ennalta määrättyihin tilanteisiin.¹⁸⁴ Työpanoksen perusteella jaettavaa osinkoa koskeva TVL 33 b.3 § on luonteeltaan SAAR –tyyppinen säännös, koska sen kielellisessä muotoilussa ei ole elementtejä, jotka antaisivat tulkinnalle joustonvaraa.

¹⁸² Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2016, sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta.

¹⁸³ Määttä 2014: 44-56

¹⁸⁴ Knuutinen 2020: 54-58

4.3.2. Yleislausekkeet

Yleislausekkeiden (GAAR) peruselementti on se, että soveltamistilanne ei ole etukäteen rajattu¹⁸⁵. Toinen yleisen veronkiertosäännöksen piirre on se, että oikeuskäytäntö määrittää säännöksen soveltamisalaa. Lainsäätäjä siis toivoo, että verovelvollinen jättäisi tekemättä toimia, jotka voitaisiin tulkita veron kiertämiseksi. Säännöksen avoimen muotoilun yhtenä tarkoituksena on näin ollen toimia ennaltaehkäisevä tekijänä.¹⁸⁶

Yleisten veronkiertolausekkeiden avulla myös tarkoituksellisesti tavoitellaan tietynlaista ennakoimattomuutta, jonka voidaan katsoa lainsäätäjän näkökulmasta perusteltua. Epätasällisyyden ansiota lainsäädäntö pysyy paremmin ajan tasalla, sillä yksityiskohtainen sääntely johtaisi vain entistä monimutkaisempiin veronkiertojärjestelyihin, joihin reagointi taas lakimuutosten avulla ei olisi tehokasta tai joustavaa.¹⁸⁷ Vaikka tarkoituksenmukainen ennakoimattomuus on yleislauseille ominainen piirre, voidaan niiden toisaalta katsoa toteuttavan tehtävää oikeudenmukaisuuden varmistamisessa. Yleislausekkeiden avulla pyritään varmistamaan tietynlaista oikeudenmukaisuuden ja kohtuuden toteutumista verolakien mahdollistamien toimien ja niiden seurausten välillä. Tämän tehtävän saavuttaminen saattaa kuitenkin jossain tapauksissa heikentää oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden toteutumista.¹⁸⁸

4.3.3. Veron kiertämisen estämiseen tarkoitettu erityislainsäädäntö

Veron kiertämisen estämiseksi yleisen veronkiertolausekkeen rinnalle tarvitaan myös erityissääntelyä. Kun yleinen veronkiertolauseke puuttuu järjestelyihin, jotka ovat keinoitekoisia, voidaan erityisten veronkiertosäännösten ajatella puolestaan puuttuvan epätavallisiin järjestelyihin.¹⁸⁹

¹⁸⁵ Knuutinen 2020: 55

¹⁸⁶ Malmgrén 2018:284

¹⁸⁷ Määttä 2007: 80

¹⁸⁸ Knuutinen 2014b: 178-179

¹⁸⁹ Isotalo 2016: 34

Useat veron kiertämisen estämiseen tarkoitetut säännökset sisältyvät verolainsäädäntöön aineellisena, eli SAAR -tyyppisenä säännöksenä. Tällöin säännöksen kirjoitusasusta ei yleensä ilmene, että se olisi kohdennettu veronkierron estämiseen, eikä säännös näin ollen ole legaaliossa merkityksessä veronkiertosäännös.¹⁹⁰ Myös TVL 33 b.3 § on luonteeltaan aineellinen säännös, joka säädettiin estämään veron kiertämistä¹⁹¹. Aineellisella säännöksellä tarkoitetaan verovelvollisuutta sääntelevää, veron kohdetta määrittävää sekä veron laskemiseen liittyvää veronormia¹⁹². Aineellisesta muodosta huolimatta muutokseen liittyvissä esitöissäkkin todetaan, että ehdotetun sääntelyn avulla pyritään samaan lopputulokseen kuin jos tuomioistuim olisi soveltanut yleistä veronkiertosäännöstä ratkaisussa. Näin ollen tavoite veronkierron estämiseen on olemassa ja myös lainsäätaja on halunnut korostaa asiaa.

Osa erityisistä veronkiertosäännöksistä on puolestaan TAAR –tyyppisiä säännöksiä, jolloin sanamuodoltaan yleisen veronkiertolausekkeen kaltainen säännös on sisälletty jonkun verolain sisälle erityiseksi säännökseksi. Tällaisten säännösten soveltamiselle on ominaista se, että niiden soveltamiskynnys on myös yleissäännöstä korkeampi, koska yleensä niitä määrittelee tarkempi yksityisoikeudellinen normisto. Erityislain soveltaminen ei edellytä VML 28 §:n soveltumista, vaan riittää, että erityissäännöksen soveltamisen kynnyks ylittyy.¹⁹³

¹⁹⁰ Knuutinen 2020: 59

¹⁹¹ He 47/2009 perusteluista ilmenee, että tarkoituksena on veronkierron estäminen.

¹⁹² Myrsky 2013a: 27

¹⁹³ Verohallinnon ohje A126/200/2014

5. VERONKIERTOSÄÄNNÖSTEN SOVELTAMISEDELLYTYKSET

5.1. Yleinen veronkiertosäännös VML 28 §

5.1.1. Säännöksen tunnusmerkit

Taloudellinen ympäristö ja verolait ovat yhteydessä toisiinsa. Verolakien tulee seurata taloudessa tapahtuvia muutoksia, ja mikäli muutokseen ei reagoida tarpeeksi nopeasti syntyy talouden ja veronormien soveltamisen välille jännite. Tällöin voi olla vaikea tulkita onko kyseessä vero-oikeudellisesti hyväksyttävä toiminta. Tämän jännitteen synnyttämään epävarmuuteen on Suomessa ratkaisuna käytetty yleistä veronkiertopykälää, joka näissä tapauksissa ikään kuin paikkaa lainsäätäjän tekemättä jättämisiä.¹⁹⁴ Yleisten veronkiertosäännösten dynaamisuus ilmeneekin siten, että ne elävät ajassa tulkinta- ja sovelluskäytännön mukana, vaikka säännöksen sanamuoto säilyisikin pitkälti muuttumattomana¹⁹⁵.

Mikäli verovelvollinen tavoittelee veron minimoinnilla sellaisia veroetuja, jotka voidaan katsoa lain tarkoitukselle vieraaksi, voidaan asiaan puuttua lakiin verotusmenettelystä (VML 1558/1995) sisältyvän yleisen veronkiertolausekkeen avulla¹⁹⁶. Verotusmenettelylakiin sisältyvänä säännöksenä sen soveltamisala voi ulottua useampaan lakiin, vaikka eri säädöksiin sisältyykin erillisiä veron kiertämisen estämiseen tarkoitettuja säännöksiä.¹⁹⁷

VML 28 § on sananmuodoltaan seuraava:

”Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Jos kauppahinta, muu vastike tai suoritusaika on kauppaa- tai muussa sopimuksessa määrätty taikka muuhun toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti

¹⁹⁴ Wikström 1997: 333-334

¹⁹⁵ Lönnblad 2019: 69

¹⁹⁶ Verohallinnon ohje A126/200/2014

¹⁹⁷ Knuutinen 2014a: 169

siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, voidaan verotettava tulo ja omaisuus arvioida.”

Jos on ilmeistä, että verotusta toimitettaessa olisi meneteltävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, on verotusta toimitettaessa huolellisesti tutkittava kaikki ne seikat, jotka voivat vaikuttaa asian arvostelemiseen, sekä annettava verovelvolliselle tilaisuus esittää selvitys havaituista seikoista. Mikäli verovelvollinen ei tällöin esitä selvitystä siitä, että olosuhteelle tai toimenpiteelle annettu oikeudellinen muoto vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta taikka ettei toimenpiteeseen ole ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, verotusta toimitettaessa on meneteltävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.”

Yleinen veronkiertolauseke koostuu kahdesta momentista, joista ensimmäisessä on määritelty säännöksen soveltamisala. Toisesta virkkeessä puolestaan on luettavissa, miten toimitaan, jos kyseessä katsotaan olevan ensimmäisessä momentissa kuvailtu tilanne.

VML 28 § perustuu sisältö ennen muotoa –periaatteelle. Periaate näkyy ensimmäisessä lauseessa, jossa *sisältö* tarkoittaa olosuhteen tai toimenpiteen varsinaista luonnetta ja *muoto* olosuhteelle tai toimenpiteelle annettua oikeudellista muotoa.¹⁹⁸ Jos oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta voidaan järjestely lakitekstin mukaan sivuuttaa, eli muoto voidaan sivuuttaa sisällön avulla. Kun tapaus on yksityisoikeudellisesti hyväksyttävä, muodon ja sisällön välillä ei ole ristiriitaa. Toisessa lauseessa puolestaan liikutaan puolestaan vero-oikeuden tasolla. Näin ollen lausekkeen soveltamisessa saatetaan vero-oikeuden tasolla rajoittaa sopimusvapautta.¹⁹⁹ Useisiin muihin verosäännöksiin verrattuna VML 28 § tekee eräänlaisen rakenteellisen poikkeuksen siinä, että se tarkastelee ja vertailee toimen taloudellista sisältöä. Pykälän soveltamisen tulee kuitenkin lopulta tapahtua sen oikeudelliseen muotoon tukeutuen.²⁰⁰

Lausekkeen toinen virke puolestaan nostaa säännöksen soveltamisalasta esiin sen, että se tulee sovellettavaksi, kun toimenpiteistä on nähtävissä suoritettavasta verosta vapau-

¹⁹⁸ Weckström 2015: 385

¹⁹⁹ Wikström 2007: 451-452

²⁰⁰ Knuutinen 2014 c: 87

tumisen tarkoitus²⁰¹. Lainsoveltajan tehtäväksi tulee näin ollen määrittää, onko järjestelyn tarkoituksena ollut vapautua verosta. Verosuunnittelun ja veron kiertämisen välistä rajaa hahmotettaessa oleellista on huomata kyseisen virkkeen kannalta se, että tietyn toimintavan valinnan taustalla on ollut tarkoitus vapautua *tietystä* suoritettavasta verosta, joka muulla tavalla toimimalla olisi tullut maksettavaksi²⁰². Lisäksi virkkeestä on tunnistettavista VML 28 §:n ilmeisyysvaatimus, joka korostaa lausekkeen korkeaa soveltamiskynnystä²⁰³.

KHO:n ratkaisuihin veronkiertopykälään on nojaututtu joko suoraan nimenomaisen VML 28 § yleislausekkeen soveltamisen kautta, tai toisinaan tapauksen perusteluista voidaan nähdä, että VML 28 § on ollut epäsuorasti perusteluiden tukena. Yleislausekkeen ongelmaksi voidaan nähdä se, että sisällöltään tarkasti rajaamaton lauseke antaa lainsoveltajalle suuren harkintavallan siihen, missä tilanteissa lauseketta käytetään tai käytetäänkö sitä ylipäätään²⁰⁴. Harkinnanvaltaisuuden kautta yleislauseke luo verovelliselle myös epävarmuutta. Tietynlainen epävarmuus on myös lainsäätäjän kannalta tavoiteltua, koska epävarmuus saattaa rajoittaa pyrkimyksiä järjestelyihin, jotka voitaisiin katsoa veron kiertämiseksi. Näin ollen verovelvollinen ei voi pelkän VML 28 §:n olemassa olon perusteella ennakoida tuleeko se sovellettavaksi.²⁰⁵

Kun arvioidaan VML 28 §:n soveltamismahdollisuuksia, aiemmasta oikeuskäytännöstä ei välttämättä ole apua, koska jokaisella tapauksella on yksilölliset olosuhteensa. Lisäksi verosuunnittelun saadessa jatkuvasti uusia muotoja, voi olla hankala tunnistaa sijoittuuko toiminta hyväksytyn verosuunnittelun vai veron kiertämisen alueelle. VML 28 §:n aiempi soveltaminen samankaltaisissa tapauksissa luo kuitenkin vihjeen siitä, että suunniteltu toimi saatetaan tulkita veron kiertämiseksi.²⁰⁶

²⁰¹ Tikka 1972: 217, Ryynänen 2007: 395

²⁰² Ryynänen 2007: 393

²⁰³ Weckström 2015: 386

²⁰⁴ Tikka 1972: 193

²⁰⁵ Järvenoja 2015: 90

²⁰⁶ Tikka ym. 2000

5.1.2. Soveltamisedellytykset

Veronkierosäännöksen soveltamisalaan liittyen voidaan tunnistaa erilaisia vakiintuneita soveltamistilanteita. Tyypillisiä soveltamistilanteita voidaan luonnehtia erottamalla oikeuskäytännöstä ensinnäkin ne soveltamistapaukset, joissa ratkaistavassa asiassa on ollut kyse oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ristiriidasta. Toinen tyypillinen tilanne on sarjatoimet, kolmas intressinpunnintatilanteet ja neljäs puolestaan markkinaehtopoikkeamat etuyhteystilanteessa.²⁰⁷ Veron kiertämiseen liittyvien järjestelyiden yksilöllisestä luonteesta huolimatta soveltamisen tyyppitilanteita hahmottamalla voidaan selvittää vero-oikeudellisesti hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän toiminnan välistä rajaa.²⁰⁸

Oikeuskäytännöstä voidaan tunnistaa sellaisia ratkaisuja, joiden perusteluissa ensisijaisesti tukeudutaan veronkiertolausekkeen ensimmäiseen lauseeseen sekä tapauksia, joissa perusteluiden tueksi on selkeästi otettu toinen lause tai tapauksia, joissa on nojaututtu molempiin.²⁰⁹ Soveltamistilanteessa tulee tehdä selväksi, mitä veroa asiassa kierretty sekä määritellä se, mikä olisi sellainen toimintatapa, jossa muoto ja todelliset olosuhteet olisivat vastanneet toisiaan²¹⁰.

Jotta veron kiertämiseen voidaan puuttua yleislausekkeen avulla, tulee kyetä tunnistamaan, että verovelvollinen on toiminnallaan joko tavoitellut tai saavuttanut veroetua, jonka rahallinen arvo voidaan mitata. Lisäksi jos katsotaan, että asian oikeudellinen muoto ei vastaa sen todellista luonnetta tai tarkoitusta, tulee näissä tapauksissa myös perustella, mikä olisi asian todellinen luonne.²¹¹ Soveltamisen edellytyksenä toimiva ilmeisyyden vaatimus tarkoittaa myös, sitä että pelkkä epäily tietyn oikeustoimen vallinnan tavanomaista edullisemmista veroseurauksista ei riitä. Mikäli verovelvollinen ei toiminnassaan ole käyttänyt lainsäätäjän katsomaa oikeaa taloudellista muotoa, tulisi lainsoveltajan pystyä esittämään tavanomaiseksi katsomansa muoto.²¹²

²⁰⁷ Juusela 2018: 453

²⁰⁸ Tikka ym. 2000

²⁰⁹ Tikka 1972: 231

²¹⁰ Rynänen 2000: 127

²¹¹ Rynänen 2007: 397

²¹² Järvenoja 2015: 99

Kuten aiemmin on todettu, hankalia ovat sellaiset tilanteet, joissa yksityisoikeudelliset toimet saattavat vero-oikeudellisen hyväksyttävyyden valossa näyttäytyä veron kiertämisenä. Näin yksityisoikeudellisesta näkökulmasta hyväksytyt veron minimointijärjestelyt luovat verovelvolliselle epävarmuusalueen VML 28 §:n soveltamiseen liittyen²¹³. Verohallinnon ohjeistuksen²¹⁴ mukaan verovelvollisella on mahdollisuus valita sellainen toimintatapa, joka mahdollistaa alemman verotuksen kuin jokin toinen toimintatapa, jos verovelvollisen suorittamien oikeustoimien taustalla on *aidot* liiketaloudelliset syyt.

Veronkiertotarkoitus joudutaan yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisharkinnassa päättämään usein ulkoisiin seikkoihin tukeutuen. Tästä johtuen myöskään verovelvolliselta ei voida vaatia aukotonta näyttöä siitä, että toimen taustalla ei ole veronkiertotarkoitus, vaan asian puolesta puhuu se, jos verovelvollinen kykenee perustelemaan valitun toimintatavan liiketaloudelliset perusteet mahdollisimman kattavasti.²¹⁵ Perustelussa tulisi pystyä lisäksi osoittamaan se, että veroetu on vain yksi yksityisoikeudellisten toimien peruste.

5.1.3. VML 28 §:n suhde legaliteettiperiaatteeseen

Yleislausekemuotoiset, soveltajalleen harkintavaltaa antavat normit luovat epävarmuutta soveltamistilanteeseen. Avoin muotoilu aiheuttaa siis jännitteen yleislausekkeen ja legaliteettiperiaatteen välille. Verovelvollisen kannalta jännite saattaa näyttäytyä verotuksen oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta heikentävänä tekijänä.²¹⁶

Yleislausekkeen toisen virkkeen avoin on muotoiltu nostaa esiin kysymyksen legaliteettiperiaatteen toteutumisesta. Yleisen veronkiertolausekkeen ja legaliteettiperiaatteen suhteen voidaan katsoa jossain määrin olevan ongelmallinen, koska veronkiertosäännöksen sananmuodosta ei maksettavan veron määrä ei ilmene PeL 81 §:n mukaisesti suoraan laista. VML 28 §:n tulkinnanvarainen sanamuoto aiheuttaa sen, että siihen liit-

²¹³ Tikka ym. 2000

²¹⁴ Verohallinnon ohje A126/200/2014

²¹⁵ Ryyänen 2007: 399

²¹⁶ Knuutinen 2020: 189

tyvissä soveltamistilanteissa heikosti velvoittavien sekä sallittujen oikeuslähteiden rooli on ollut erityisen korostunut sananmukaisen laintulkinnan rinnalla. VML 28 §:n soveltamiselle on kuitenkin oikeuskäytännön myötä muodostunut vakiintuneita tulkintaperiaatteita, jotka ovat määrittäneet säännöksen soveltamiseen liittyvän harkinnan mahdollisuuden vain ilmeisiin väärinkäyttötilanteisiin. Näin säännöksen ristiriitaisuus legaliteettiperiaatteen kanssa on vältetty.²¹⁷

5.2. Säännös työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta

Jotta veron kiertämisen estämiseen tarkoitettu sääntely ei nojautuisi ainoastaan VML 28 §:n varaan, löytyy lainsäädännöstä myös erityisiä veronkiertosäännöksiä. Yleinen veronkiertolauseke ei väljästä muotoilustaan huolimatta sovellu aina edes ilmeisiin veronkiertoyrityksiin eikä ole tarkoituksenmukaista, että ainoa keino veron kiertämisen estämiseen olisi yleinen veronkiertosäännös.²¹⁸

Tuloverolakiin vuoden 2010 alusta lisätyn TVL 33 b.3 §:n tarkoituksena oli osinkoverosuunnittelun hillitseminen sekä tulonmuunnosta johtuva verotulojen menetyksen torjunta. Lakimuutosta valmisteltaessa myös VML 28 § oli vahvasti esillä, sillä tarkoituksena oli, että säännöksen avulla pyritäisiin samaan lopputulokseen kuin jos asian käsittelyssä olisi käytetty yleistä veronkiertopykälää.

TVL 33 b.3 § kuuluu näin:

”Sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään osingon veronalaisuudesta, osinko on ansiotuloa, jos osingon jakoperusteena yhtiöjärjestyksen määräyksen, yhtiökokouksen päätöksen, osakassopimuksen tai muun sopimuksen mukaan on osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos. Osinko on sen henkilön tuloa, jonka työpanoksesta on kysymys.”

²¹⁷ Juusela 2018: 453

²¹⁸ Lönnblad 2019: 70

Säännös sisältää kaksi tunnusmerkkiä. Ensinnäkin, se koskee osakeyhtiölain mukaista osinkona jaettavaa tuloa ja toiseksi osingon jakoperusteena on osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos. TVL 33 b.3 § koskee muun kuin julkisesti noteeraamattoman yhtiön jakamaa osinkoa. Se ei kuitenkaan koske muiden yhtiömuotojen voitonjaon verotusta. Työpanokseen perustuva voitonjako henkilöyhtiöiden ja holdingyhtiöiden välillä saattaa kuitenkin tulla arvioitavaksi VML 28 §:n perusteella, jos toimintamalli ei vastaa asian todellista luonnetta tai tarkoitusta²¹⁹.

Osinko on työpanososinkoa vain siinä tapauksessa, että sen jakoperusteena on työpanos. Jos osinkoa jakavan yhtiön tulos on kertynyt osingonsaajan työhön perustuen, mutta yhtiöjärjestykseen perustuen osingonjakoperusteena on omistususuus, ei työpanososinkosäännöstä sovelleta²²⁰. Mahdollinen tulkinnanvarainen tilanne voisi olla se, että omistususuuksia muutettaisiin vuosittain työpanosten suhteessa. Tällaisen tilanteen arvioinnissa kyseeseen saattaisi tulla myös VML 28 §:n soveltaminen, mikäli toimintamallista ilmenisi, että osakeomistusten muuttamisen tavoitteena on työpanososinkosäännöksen mukaiselta verotukselta välttyminen.²²¹

Verovelvollinen voi siis osingonsaajan lisäksi olla esimerkiksi osingonsaajan perheenjäsen tai tämän lähipiiriin kuuluva henkilö. Verovelvollisen ei tarvitse olla osinkoa jakavan yhtiön osakas. Säännöksessä on otettu huomioon myös holdingyhtiön kautta tapahtuva osakkeen välillinen omistus. Holdingyhtiörakenteen kautta jaettu osinko luetaan säännöksen mukaan työn suorittajan ansiotuloksi, eli säännöksen soveltamisedellytykset täyttyvät, vaikka yhtiö jakaa työpanokseen perustuvaa osinkoa osakkeenomistajana olevalle holdingyhtiölle²²². Säännöksen mukaan osingonjakoperuste voi olla määrätty yhtiöjärjestyksessä, osakassopimuksessa tai muussa sopimuksessa. Soveltaminen ei siis edellytä, että asiasta olisi sovittu millään määrämuotoisella sopimuksella.²²³ Säännös tai lainvalmisteluaineisto eivät määritä mitä tarkoitetaan työpanoksella tai miten se mitataan, joten näiden seikkojen mahdollinen arviointi on laintulkitsijan tehtävä²²⁴.

²¹⁹ Verohallinnon ohje VH/4171/00.01.00/2020

²²⁰ Viitala 2018: 49

²²¹ Myrsky 2014: 417

²²² Ossa 2020b: 219

²²³ Verohallinnon ohje VH/4171/00.01.00/2020

²²⁴ Mattila 2018: 541

Työpanososinkosäännöksen voidaan katsoa olevan luonteeltaan aineellinen erityissäännös, mutta sisältävän myös veronkiertosäännöksen piirteitä. Säännöksen soveltaminen ei kuitenkaan VML 28 §:stä poiketen edellytä esimerkiksi järjestelyn keinotekoisuutta.²²⁵ Näin ollen TVL 33 b.3 §:n soveltaminen tulee sen sisältämien rajausten täytyttyä kyseeseen, vaikka asiassa ei voitaisi nähdä veronkiertotarkoitusta tai, että järjestely olisi edes tuonut veroetua. Tulkinnalliseksi ongelmaksi nousee se, että työpanososinkoa koskevan säännöksen on todettu omaavan veronkiertosäännöksen piirteitä, mutta soveltaminen ei kuitenkaan edellytä veronkiertotarkoitusta sekä säännöksen tarkka sanamuoto²²⁶. Säännöksen luonteen vuoksi sen tulkinnan ulottuvuutta ei legaliteettiperiaatteeseen pohjaten voi laajentaa lainkohdan sananmukaista tulkintaa pidemmälle²²⁷.

Työpanososinkosäännös on tarkkarajainen siinä mielessä, että soveltamisalaksi määritellään ne tilanteet, joissa osingonjaon perusteena on työpanos. Näin ollen sitä tulisi erityissäännösluonteisuuden takia tulkita suppeasti. Säännöksen tulkintaan liittyen voidaan tunnistaa tilanteet, joissa sitä tulkitaan sananmuodon mukaisesti sekä tilanteet, joissa tulkinta laajennetaan sananmuodon ulkopuolelle VML 28 §:n avulla.²²⁸

5.3. Säännösten soveltaminen ratkaisuissa KHO 2008:6 ja KHO 2018:40

Tapauksessa KHO 2008:6 ratkaisu oli, että osinko verotettiin kuten osinkotulo normaalistikin, eli esillä olleessa järjestelyssä ansiotulo muunnettiin onnistuneesti pääomatuloverotuksen piiriin. Yhtiöoikeuden ja vero-oikeuden suhde näyttäytyy tapauksen ratkaisussa siten, että yhtiöoikeudellisesti pätevä menettely otettiin verotuskäsittelyn perusteeksi. Näin ollen painoarvoa annettiin yhtiöjärjestyksessä sovituille osingonjakoperusteille.²²⁹ Hakijat olivat valmistelleet ennakkoratkaisua koskevan hakemuksen huolellisesti, ja perustelivat järjestelyä muilla kuin verotukseen liittyvillä syillä, vaikka ne tosiasiallisesti olisivatkin vaikuttaneet taustalla. Toiminnasta ei kuitenkaan voitu tunnistaa

²²⁵ HE 47/ 2009 vp: 3

²²⁶ Lindgren 2018: 575

²²⁷ Wikström, Ossa & Urpilainen 2015: 34-36

²²⁸ Mattila 2018: 547

²²⁹ Myrsky 2008: 492

VML 28 §:n soveltamiseen tarvittavaa muodon ja sisällön välistä ristiriitaa. Tapauksessa hakijat olivat huolellisen ja avoimen perustelun avulla etukäteen pyrkineet suojautumaan yleisen veronkiertolausekkeen soveltamista vastaan.²³⁰

Ratkaisun perusteluissa todettiin, että *lainsäädännön nykytila huomioiden* ratkaisussa päädyttiin kyseiseen lopputulokseen. Ratkaisun voidaan tähän kohtaan perustuen katsoa olevan legaliteettiperiaatteen mukainen, sillä voimassa olevaa lainsäädäntöä ei tulkittu siten, että osinko oltaisiin VML 28 §:n perusteella verotettu palkkatulona²³¹. Koska tuomioistuin ei voi tehdä ratkaisuja muutoin kuin voimassa olevan lainsäädännön perusteella, ei perusteluissa olisi välttämättä ollut tarvetta todeta, että ratkaisu on tehty lainsäädäntö huomioiden. Kyseisen perustelun voidaan katsoa viestittävän tarvetta lakimuuтокselle. Lisäksi tämän kaltaisilla kannanotoilla voi olla merkitystä mahdollisesti samankaltaisia verosuunnittelutoimia harkitsevalle.²³²

Perusteluna oli se, että verolainsäädännön mukaan ei ole estettä sille, että yhtiöllä on erilajisia osakkeita, joiden osingonjako määräytyy eri perustein, kuten toimintaluekohtaisen tuloksen perusteella. Poikkeavana näkökulmana puolestaan se, että osakkeenomistajakohtaisen työtoiminnan perusteella jaettava tulon käsitteleminen osingonjakosäännösten mukaan ei välttämättä voida katsoa osingon määritelmä varsinaista luonnetta, jolloin asiaan tulisi soveltaa VML 28 § veronkiertopykälää. Perusongelma tapauksessa oli se, että lainmukaisesti toteutettu osakelajijärjestely mahdollisti työtulon muuntamisen verotuksellisesti kevyemmäksi osinkotuloksi.²³³

Sekä verosuunnittelulle että veronkierrolle on ominaista, että niissä pyritään hyödyntämään verojärjestelmän rakenteellisia ongelmia tai löytämään heikkouksia verosäännösten kielellisestä muotoilusta²³⁴. Tapauksessa KHO 2018:40 ongelman aiheutti TVL 33 b.3 § sanamuoto, jonka mukaan osinko on ansiotuloa, jos osingon jakoperusteena on osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos. Näin ollen säännöksen sanamukainen tulkinta ei voinut tulla kyseeseen, kun osingon sijaan maksettiin työ-

²³⁰ Knuutinen 2012: 131-132

²³¹ Malmgrén 2018: 283-284

²³² Penttilä 2008: 47

²³³ Mähönen & Villa 2013: 167-168

²³⁴ Knuutinen 2012: 5

panokseen perustuvaa voitto-osuutta. Hallinto-oikeuden ratkaisussa todettiin, että jokaisella vastuunalaisella yhtiömiehellä oli oma tulosityksikkönsä, jonka liikevaihto muodostui lääkärin työpanoksen perusteella. Tulosityksikön tulojen ja kulujen erotus muodosti kunkin yhtiömiehen osuuden B Ky:n voitosta, joka jaettiin yhtiömiehille voitto-osuutena. Näin ollen voitto-osuuden määrä perustui lääkäreiden henkilökohtaiseen työpanokseen. Hallinto-oikeuden perusteluiden mukaan tilanteessa täytyisi työpanososinkosäännöksen soveltamisen edellytykset, mikäli järjestely olisi toteutettu osakeyhtiömuodossa. Toimintaa oli aiemmin harjoitettu osakeyhtiönä, joten katsottiin, että järjestely on osin keinotekoinen ja liiketaloudelliset perusteet ovat suhteellisen ohuet. B Ky oli myös lisätty kaupparekisteriin vuoden 2009 lopussa, joten voidaan katsoa, että yhtiömuodon muutos kytkeytyi ajallisesti TVL 33 b.3 §:n säätämiseen²³⁵.

Yhtiö muutettiin osakeyhtiöstä kommandiittiyhtiöksi ja ratkaisun jälkeen tiedettävästi jälleen osakeyhtiöksi, joten toimintamalliin liittyy yleisesti veron kiertämiseksi luonnehdittavat sarjatoimet²³⁶. Jos työpanososinkoilmiötä tarkastellaan tulon muuntamiseen tähtäävien toimenpiteiden sarjana, voidaan ensimmäisessä vaiheessa tunnistaa työpanososingon yhtiöoikeudellinen perusta, joka ilmenee säännöksestä itsestään. Toisessa vaiheessa mukaan tulee taloudellinen perusta, eli tulojen kerryttäminen osakkaan tulosityksikölle. Kolmantena vaiheena voitaisiin pitää tilannetta, jossa verovelvollinen pyrkii toiminnallaan välttämään työpanososinkosäännöksen soveltamisen.²³⁷

Valinnanvapauden pohjaten verovelvollisella on oikeus valita eri toimintavaihtoehtoista itselleen verotuksellisesti edullisin, eikä yritysmuodon valintaan voida lähtökohtaisesti soveltaa yleistä veronkiertolauseketta, sillä yritysmuodon valinta katsotaan perinteisesti verosuunnittelun alueelle kuuluvaksi.²³⁸ Ratkaisun perusteluissa todetaan, että verovelvollisella on lähtökohtaisesti oikeus valita verotuksellisesti edullisin toimintavaihtoehto, mutta tehtyjä toimenpiteitä arvioidaan kuitenkin niiden tosiasiallisen taloudellisen luonteen mukaisesti. Tämä voidaan tulkita niin, että verovelvollisen valinnanvapaut-

²³⁵ Lindgren 2018: 573

²³⁶ Mattila 2018: 550

²³⁷ Lindgren 2018: 576

²³⁸ Penttilä 2018a: 3

ta ei rajoiteta silloin, kun valinta tai veron minimointitoimet tapahtuvat verolainsäädännön rajoissa²³⁹.

Äänestyslausunnossaan eri mieltä olleen oikeusneuvoksen mukaan kommandiittiyhtiömuodossa toimiminen ei ollut tässä tapauksessa keinotekoista, koska verovelvollisella on oikeus tehdä yhtiömuotoa koskeva valinta. Tietyn yhtiömuodon valintaan ei tarvitse esittää liikeloudellisia perusteita eikä valinta voi johtaa VML 28 §:n soveltamiseen. Eri mieltä ollut oikeusneuvos vetosi perusteluissaan myös tapaukseen KHO 2008:6, jossa yhtiöoikeudellisesti hyväksyttävässä tilanteessa katsottiin, että veronkiertämissäännöstä ei voitu soveltaa. Ratkaisu otettiin perusteluissa esille siltä kannalta, että kyseisessä tapauksessa oli kyse yhtiöoikeudellisesti moitteettomasta järjestelystä, johon ei voitu puuttua VML 28 §:n perusteella. Vaikka lakia on muutettu ratkaisun jälkeen, TVL 33 b.3 §:n soveltamisala selviää säännöksestä. TVL 33 b.3 § momentti on erityissäännös, jota ei voi laajentaa VML 28 §:n turvautuen kattamaan myös kommandiittiyhtiön voitonjakoa, ja näin ollen perustetta veronkiertämissäännöksen soveltamiselle ei ole. Kumpikin säännöksistä ovat omia itsenäisiä säännöksiään ja VML 28 § sisältää avoimesta muotoilusta huolimatta rajoituksia sen soveltamiseen²⁴⁰.

Yhtiö- ja sopimusoikeuden valossa asioista voidaan sopia omistajien kesken, mutta verotus ei ole sopimusoikeutta. Mikäli tilanne on verotuksessa tulkinnanvarainen normaalien verotuskäytäntöjen kannalta, tulee veronkiertosäännöksiä sovellettaessa huomioitavaksi se, liittyykö sopimusjärjestelyllä suojattava intressi verotukseen vai sen ulkopuolelle.²⁴¹ TVL 33 b.3 § säädettäessä lähtökohtana oli se, että säännös soveltuu ainoastaan niissä tilanteissa, joissa säännökseen sisältyvät edellytykset täyttyvät, eli niissä tapauksissa joissa osingonjaon perusteena on käytetty työpanosta. Kuitenkin esillä oli myös ajatus siitä, että säännös ei rajoita VML 28 §:n soveltamisalaa osingonjakotilanteissa, vaan edelleen sitä voidaan edellytysten täytyessä soveltaa varojenjakotilanteissa kuten ennenkin.²⁴² Ratkaisussa KHO 2018:40 nousi esille kysymys, siitä voidaanko erityissäännöksen soveltamisen rajoja ikään kuin laajentaa VML 28 §:n avulla tilanteessa, jos-

²³⁹ Lönnblad 2019: 65

²⁴⁰ Mattila 2018: 548

²⁴¹ Isotalo 2016: 6

²⁴² HE 47/2009 vp: 2-3

sa erityisen säännöksen soveltamisedellytykset eivät sananmuodon takia täyty. Kysymys on siitä, voiko yleinen säännös täydentää erityisen säännöksen tehtävää silloin kun erityinen säännös ei sovellu.

Ratkaisua KHO 2018:40 voidaan myös tarkastella suhteessa hallituksen esitykseen HE 47/2009 vp, koska esityksestä löytyy kohtia, jotka voisivat olla sitä vastaan. Hallituksen esityksen mukaan työpanososinkosäännös soveltuisi ainoastaan työpanokseen perustuvan osingon verotukseen. Näin ollen säännöksen sanamuoto ja esityksen korostama säännöksen soveltamisalue puhuisivat sen puolesta, että kommandiittiyhtiöstä jaettu voitto ei muodosta lain tarkoituksen vastaista veroetua. Toisaalta lainvalmisteluaineisto ja TVL 33 b.3 §:n olemassaolo itsessään viestittävät VML 28 §:n soveltamisen puolesta. Lakia on muutettu tapauksen KHO 2008:6 johdosta, joten lainsäädännön tila on erilainen kuin kyseisen ratkaisun aikana, joka viestii myös siitä, että kynnys VML 28 §:n soveltamiselle saattaa olla matalampi.²⁴³

Verolakien tulkinnassa lain sanamuoto tulee huomioida, vaikka lakia säädettäessä ei tulkinnanvaraisia tilanteita ei olisi pystytty ennakoimaan²⁴⁴. Verolakien soveltamisessa tarkastelun kohteena olevat tilanteet saattavat olla huomattavasti erilaisia, kuin tilanteet joihin lainsäätäjällä on pyrkinyt lakia säätäessään puuttumaan. Tämä johtuu yhteensovittamisongelmasta kokonaisuudessa, johon vaikuttaa erilaiset veromuodot, yhtiöoikeudellisesti joustavat päätöksentekomahdollisuudet, osakkaiden intressit sekä yhtiön omistukseen liittyvät kysymykset.²⁴⁵

Ratkaisussa KHO 2018:40 erityissäännöksen soveltamisen rajat otettiin tulkinnassa huomioon, mutta soveltamisedellytysten jäädessä vajaiksi, avuksi otettiin laajemmat tulkintamahdollisuudet omaava VML 28 §. Yleisen veronkiertolausekkeen avulla samaa asiaa voitiin tarkastella kokonaisuutena, jossa otettiin huomioon esimerkiksi yhtiömuodon muutosten ajallinen kehitys. Lisäksi järjestelyä voitiin VML 28 §:n kriteereillä arvioida kokonaisuutena ottaen tarkasteluun liiketaloudelliset perusteet ja järjestelyn keinoitekoisuus.

²⁴³ Penttilä 2018: 4-5

²⁴⁴ Määttä 2014: 71

²⁴⁵ Isotalo 2016: 7

Kuten edellä läpi käydyistä ratkaisusta nähdään, verolakien tulkinnassa tilanteet, joihin halutaan puuttua veronkiertosäännösten avulla, eivät useinkaan ole rutiiniratkaisuja. Tulkinnallisessa tilanteessa huomioitavaksi tulee yhtiön varojen jakoon liittyvä tilanne kokonaisuutena. Vaikka epätoivottuna pidettyä toimintamallia varten on säädetty erityissäännös, ei erityinen sääntely ratkaisun KHO 2018:40 perusteella estä sitä, ettei tausta melko herkästi arvioitaisi myös VML 28 §:n perusteella, mikäli toiminnan taustalla ei nähdä aitoja liiketoiminnallisia syitä.

5.4. Yleisen ja erityisen sääntelyn haasteet

Yleisten veronkiertolausekkeiden avoimesta muotoilusta huolimatta veron kiertämiseksi luokitellun toiminnan kriteerit ovat usein jollakin tapaa verovelvollisen tiedossa. Näin ollen verovelvollisen toiminnan motiivi saattaa todellisuudessa olla lähinnä verointressiin pohjautuva, mutta toimet pyritään naamioimaan liiketoiminnallisten tekijöiden pohjalle.²⁴⁶ Yleislausekkeen joustavasta luonteesta ja avoimesta muotoilusta huolimatta on lausekkeen soveltamiselle olemassa tunnusmerkistönsä sekä soveltamisrajoitukset. Tunnusmerkistöä hyödyntämällä myös verosuunnittelua harjoittava saattaa kyetä suunnittelemaan toimensa siten, että ne sijoittuvat veron kiertämisen ja verosuunnittelun välisessä rajanvedossa hyväksytyn toiminnan puolelle.²⁴⁷

Lisäksi yhdeksi yleisen veronkiertosäännöksen heikoksi puoleksi voidaan katsoa tulkinnanvaraisen sääntelyn suhde legaliteettiperiaatteeseen. Koska veron määrä ei ilmene suoraan laista, verolain tulkitsija joutuu ratkaisutoiminnassaan tukeutumaan muihin oikeuslähteisiin.²⁴⁸ Avoin muotoilu ei myöskään anna säännökselle loputonta joustovaraa veron kiertämisen estäjänä, koska sitä sovellettaessa mukana on aina myös joku toinen verosäännös. Näin ollen yleisen veronkiertosäännöksen tehokkuuteen vaikuttaa myös se, miten sitä ympäröivän lainsäädännön rakenne.²⁴⁹

²⁴⁶ Knuutinen 2015: 7

²⁴⁷ Knuutinen 2014 b: 181

²⁴⁸ Juusela 2018: 453

²⁴⁹ Lönnblad 2019: 73

Kuten jo aiemmin on todettu, oman haasteensa tuo VML 28 §:n sisällön tulkinnanvaraisuus. Liiketaloudellisten syiden tunnistamisen lisäksi toimen muotoon liittyvät seikat saattavat aiheuttaa kysymyksiä. Yleislauseketta sovellettaessa verotus toimitetaan sen mukaisena, kuin se olisi ollut oikeaa muotoa käytettäessä. Tällöin pitäisi tunnistaa mikä on asiassa tarkoitettu oikea muoto.²⁵⁰ Tapauksessa KHO 2014:66 oli kyse tilanteesta, jossa johdon kannustinjärjestelmässä käytettiin holdingyhtiörakennetta. KHO:n ratkaisussa viitataan VML 28 §:n vaatiman oikean oikeudellisen muodon vaatimukseen. Perusteluissa kuitenkin todetaan, että kyseisessä tapauksessa ei ollut yksiselitteistä oikeaa, muotoa jonka mukaan verotus tulisi toimittaa. Järjestely kokonaisuutena katsottiin kuitenkin arvioitavaksi veronkiertosäännösten perusteella. Liiketaloudellisten perusteiden arvioinnissa haasteen aiheuttaa se, että verohallinnon tulisi pystyä osoittamaan liiketaloudellisten syiden puuttuminen sekä vaihtoehtoinen, liiketaloudellisten perusteltu toimintamalli²⁵¹.

Taloudellisen ympäristön muutokset ja sen myötä kehittyvät uudenlaiset verotusta koskevat kysymykset saattavat ilmiötä suoraan koskevan lainsäädännön puuttuessa avata uudenlaisia verosuunnittelumahdollisuuksia. Jos avoimiin tilanteisiin puututaan uudella lainsäädännöllä, kuten erityisillä veronkiertosäännöksillä on ongelmana verojärjestelmän reagoinnin suhteellinen hitaus, joka aiheuttaa eroa ongelman syntymisen ja ratkaisun välille sekä uuden sääntelyn myötä monimutkaistuva verolainsäädäntö²⁵².

Toisaalta ongelmana voi myös olla yleisen ja erityisen sääntelyn rooli oikeustapauksen ratkaisussa. Tapauksessa KHO 2018:40 kysymyksenä oli nimenomaan se, että erityinen verosäännös ei laintulkinnan rajoissa mahdollistanut tiettyä lopputulosta. Näin ollen ratkaisussa tarvittiin yleisen veronkiertolausekkeen tuki. Veron kiertämiseen liittyvät kysymykset ovatkin erityisen vaikeita tilanteissa, joissa tarkastelussa on suurempi kokonaisuus, sekä sellaiset tilanteet, joissa sovelletaan samanaikaisesti sekä yleislauseketta, että jotakin toista veron kiertämisen estämiseksi säädettyä veronormia²⁵³.

²⁵⁰ Järvenoja: 2015

²⁵¹ Isotalo: 57

²⁵² Knuutinen 2014 b: 181

²⁵³ Ryytänen 2007: 395

Erityissäännösten ongelmallisuus puolestaan voi ilmetä siten, että niiden kautta monimutkaistuva lainsäädäntö voi aiheuttaa yhä monimutkaisempaa verosuunnittelua sekä lainsäädännön tiivistymisen kautta saattaa hämärtää VML 28 §:n soveltamisalaa²⁵⁴. Verosuunnittelun monimutkaistuminen voi näkyä siten, että verovelvollinen tunnistaa erityissäännöksessä veron kiertämiselle luodut rajat ja suunnittelee liiketoimintansa siten, että erityissäännös ei soveltuisi.

Kuten edellä mainitut, sääntelyyn mahdollisesti liittyvät ongelmatilanteet ja haasteet osoittavat, yleinen ja erityinen sääntely ei pysty täyttämään tehtävänsä veron kiertämisen ainoana estäjänä. Säännösten lisäksi verojärjestelmän tulisi olla yksinkertainen sekä lakien tulisi olla huolellisesti valmisteltuja. Lisäksi säännösten tehokkuus riippuu siitä, kuinka korkea niiden soveltamiskynnys on veronkiertotarkoituksen arviointitilanteessa. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, katsotaanko että veroedun saavuttaminen on yksi arvioitavana olevan toiminnan tavoitteista vai tuleeko sen olla toiminnan ainoa keskeinen tavoite.²⁵⁵

²⁵⁴ VaVm 8/2009: 3

²⁵⁵ Lönnblad 2019: 72-73

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää yleisen veronkiertolausekkeen VML 28 §:n ja erityisen veron kiertämistä estävän säännöksen, TVL 33 b.3 §:n soveltamisedellytykset tilanteessa, jossa osingonjaon perusteeksi on otettu työpanos. Tarkasteluun valittujen erityyppisten säännösten myötä tutkielmassa käytiin myös läpi yleiseen ja erityiseen veron kiertämistä estämiseen sääntelyyn liittyviä piirteitä, sekä säännösten roolia veron kiertämisen estäjänä.

Ansio- ja pääomatuloverotukseen liittyvän tulonmuunto-ongelman pohjalla on eriytetystä tuloverojärjestelmästä johtuva mahdollinen intressi harjoittaa verosuunnittelua tai pyrkiä jopa sellaisiin toimiin, jotka vero-oikeudellisessa tulkinnassa sijoittuvat veron kiertämisen puolelle. Pyrkimyksenä tulonmuuntoon tähtäävissä järjestelyissä on normaalisti ansiotuloluontoisen tulon saattaminen pääomatulona verotettavaksi. Tämänkaltaista verosuunnittelua ilmenee varsinkin silloin, jos verotus ansiotulona olisi huomattavasti pääomatuloverotusta korkeampaa. Ilmiö on tunnistettavissa erityisesti aloilla, joissa tietyn osakkaan työnteon ja osakeyhtiön tulonmuodostuksen välillä on todennettavissa oleva, esimerkiksi vastaanottotoimintaan perustuva yhteys. Verotuksen neutraalisuutta horjuttaen verovelvollisen saattaa varsinkin tällaisilla aloilla olla houkuttelevaa järjestää liiketoimintamallinsa niin, että tulo verotettaisiin kevyemmin. Järjestelyn toteutuskeinona voi olla muun muassa osakeyhtiön erilaiset osakesarjat tai yhtiömuodon valintaan liittyvät seikat.

Verotulojen sekä verovelvollisten oikeudenmukaisen kohtelun varmistamiseksi lainsäätäjällä on tarve puuttua epätoivottuna pitämäänsä verosuunnitteluun sekä erityisesti estää veron kiertämisen esiintymistä. Veron kiertämiseen puuttuminen on tasapainottelua verojärjestelmän vaatimusten ja lainsäädännöllisen tehokkuuden välillä. Verojärjestelmän tulisi olla yksinkertainen ja tehokas, joten verolait eivät voi jatkuvasti muuttua talouden muutosten mukana. Erityisen sääntelyn myötä lainsäädäntö monimutkaistuu, joten yleisellä veronkiertolausekkeella veron kiertämiseen voidaan puuttua joustavammin ja tehokkaammin.

Veron kiertämisen estämiseen veronkiertosäännösten avulla haasteensa tuo myös yhtiö-oikeuden ja vero-oikeuden suhde. Osakeyhtiölaista on tunnistettavissa sopimusvapauden ja tahdonvaltaisuuteen liittyviä periaatteita. Lisäksi muutos osakeyhtiölaissa saattaa luoda tilanteita, joita verolaki ei tunnista. Tällöin verolaki ei välttämättä anna suoraa vastausta verokohtelun osalta tai osakeyhtiölain mahdollistamat toimintamallit eivät ole verolain tarkoituksen mukaisia. Veron kiertämisenä näyttäytyvään toimintaan voi tällöin olla mahdoton puuttua voimassa olevan verolainsäädännön rajoissa. Tästä esimerkkinä toimii ratkaisu KHO 2008:6, jossa verovelvollinen verosuunnittelua harjoittaessaan onnistuneesti hyödynsi vero-oikeudellisen hyväksyttävyyden kannalta epävarmalla alueella olevaa tilannetta. Lainsoveltaja ei laintulkinnan rajoissa voinut puuttua ei-toivottuun toimintaan yleistä veronkiertosäännöstä soveltaen.

Yleisten veronkiertosäännösten soveltamistilanteille ominaista on se, että ensin tulee tehdä rajanveto sen välille, onko kyseessä verosuunnittelun vai veron kiertämisen puolelle sijoittuva toiminta. Tässä arvioinnissa käytetään avuksi VML 28 §:n muotoilusta löytyviä kriteerejä, kuten oikeudellisen muodon ja asian todellisen tarkoituksen välistä arviointia. Tulkinnanvaraista arvioinnissa on sen määrittäminen, mikä olisi todellista tarkoitusta vastaava oikeudellinen muoto. Lisäksi tarkastelussa kysymykseksi nousee toimintamallilla saavutettavat hyödyt, eli kuinka onko toiminnasta tunnistettavissa ainoastaan verotukseen liittyvä intressi. Sekä yleislauseke VML 28 §:n että erityissäännös TVL 33 b.3 §:n soveltamisen ensimmäisenä edellytyksenä on legaliteettiperiaatteen noudattaminen. Lakia tulee tulkita sen sanamuodon mukaan. VML 28 §:ssä säännöksen muotoilu on kuitenkin tarkoituksellisesti avoin. Tällöin voidaan joutua pohtimaan missä määrin sen avulla voidaan rajoittaa verovelvollisen valinnanvapautta, esimerkiksi oikeutta valita tietyssä yhtiömuodossa toimiminen.

Erityissäännösten soveltaminen on lähtökohtaisesti selkeää, koska soveltamisen edellytykset on sanatarkasti lueteltu säännöksessä itsessään. TVL 33 b.3 §:n soveltamisen perusteeksi ei tarvita veronkiertotarkoituksen arviointia, vaan sitä tulkitaan kuten muitakin aineellisia verosäännöksiä. Säännös ei myöskään ota kantaa siihen, onko työpanoksen perusteella jaetusta osinkotulosta tosiasiaassa tullut veroetua suhteessa toiseen tapaan. Erityissäännöksiä soveltamisessa kysymysmerkiksi saattaa muodostua tapauksen KHO

2018:40 kaltainen tilanne, jossa säännöksen soveltumattomuuden takia oikeuskäytännössä tulkinnanvaraiseen tilanteeseen halutaan puuttua yleisellä veronkiertolausekkeella. Verovelvollisen toiminta voi tällöin näennäisestä asianmukaisuudesta riippumatta näyttäytyä yleisen veronkiertosäännöksen kriteerien mukaisesti arvioituna veron kiertämisenä.

Toinen erityissäännösten haaste on se, että muiden lakien ja verolainsäädännön välille tulee uusia tulkinnanvaraisia tilanteita, jotka aiheutuvat taloudellisen ympäristön jatkuvasta muutoksesta. Näin ollen on vaikea luoda sellaista verolainsäädäntöä, joka antaisi suoran ja aukottoman vastauksen jokaiseen tilanteeseen. Kun aukkoja paikataan erityissäännöksillä, lisääntyvät järjestelmään sisältyvät poikkeukset, ja näin ollen verolainsäädäntö monimutkaistuu. Veron kiertämistä estävänä tekijänä erityissäännökset saattavat myös luoda verovelvolliselle houkutuksen pysytellä säännöksen sananmuodon ulkopuolella ja näin välttyä sen soveltamiselta. Toisaalta erityissäännökset voivat myös luoda verosuunnittelua harkitsevalle tietynlaista varmuutta verosuunnittelumahdollisuuksien kartoitukseen, koska niiden soveltamiseen ei liity samanlaista ”riskiä” kuin yleiseen veronkiertosäännökseen.

Tapauksissa KHO 2008:6 ja KHO 2018:40 molemmissa oli esillä VML 28 § soveltaminen, mutta ratkaisujen lopputulokset poikkesivat toisistaan. Ensimmäistä tapausta ratkaistaessa lainsäädännössä ei vielä ollut erityistä sääntelyä koskien työpanoksen perusteella jaettavaa osinkoa, ja myöskään VML 28 § ei katsottu soveltuvan asian ratkaisuun. Vuoden 2018 tapauksessa puolestaan TVL 33 b.3 § momentti ei sanamuotonsa takia soveltunut ratkaisuksi, joten VML 28 § nojautuen yhtiöoikeudellisesti hyväksyttävä järjestely katsottiin verotuksen näkökulmasta keinotekoiseksi. Näiden kahden tapauksen aiheuttamasta keskustelusta, sekä tapausten nostamista kysymyksistä päätellen erilaisen veronkiertosäännösten soveltamistilanteet saattavat aiheuttaa ongelmia verolakien tulkinnassa. Tapauksen KHO 2018:40 ratkaisun perusteella yhtiöoikeudellisen toimintamallin verotuksellista hyväksyttävyyttä VML 28 §:n näkökulmasta tarkasteltaessa olennaista on toiminnan muodostaman kokonaisuuden, sekä liiketaloudellisten perusteiden arviointi.

Kuten tutkielman verojärjestelmän muodosta liikkeelle lähtevä lähestymistapa osoittaa, myös tuloverojärjestelmän rakenteeseen liittyvät asiat vaikuttavat veron kiertämisen ilmenemiseen tai verovelvollisen halukkuuteen vaikuttaa verorasitukseensa verosuunnittelun avulla. Verojärjestelmään liittyvät kysymykset, sekä sitä määrittävät hyvän verojärjestelmän kriteerit ovat laajoja ja katsojasta riippuvaisia, joten veron kiertämisen esiintymistä ei voida poistaa luomalla täydellistä verojärjestelmää tai aukotonta verolainsäädäntöä. Veronkiertosäännökset osittaisesta tulkinnanvaraisuudestaan huolimatta selkiyttävät lainsäädännön tilaa, mutta myös verojärjestelmän perusrakenteella on merkitystä.

LÄHDELUETTELO

- Aarnio, Aulis (1989). *Laintulkinnan teoria*. Juva: WSOY
- Aarnio, Aulis (2011). *Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta*. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki: Unigrafia Oy Yliopistopaino.
- Airaksinen, Manne & Pekka Pulkkinen, Vesa Rasinaho (2018). *Osakeyhtiölaki 2*. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Ala-Lahti-Kataja, Anette. (2020) *Lähtökohtaisista osakeoikeuksista poikkeavasti sekä muulle kuin osakkeenomistajille jaetun osingon kohdistaminen verotuksessa*. [online]. Saatavilla Internetistä <URL: https://www.verotuslehti.fi/images/Anette_Ala_Lahti_Kataja.pdf>.
- Andersson, Edward (2009): *Estetäänkö työtulon muuttaminen osingoksi lainmuutoksella?* Tilintarkastus–Revision No: 2/2009, s. 10–13.
- Fasoúlas Elina & Petri Manninen, Ville Niiranen (2019). *Sijoittajan verotus ja vero-suunnittelu*. Alma Talent: Helsinki.
- HE 200/1992 Hallituksen esitys Eduskunnalle tuloverolaiksi sekä laiksi eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen veronhuojennuksista annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta.
- HE 47/2009 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta.
- Immonen, Raimo & Risto Nuolimaa (2017). *Osakeyhtiöoikeuden perusteet*. Helsinki: Alma.
- Isotalo, Kalle (2016). *Joustava osakeyhtiö verojärjestelmässä*. Referee-artikkeli. Edilex-sarja 2016/28.
- Juusela, Janne (2018). *Legaliteettiperiaate vero-oikeudessa*. Defensor Legis No: 4/2018, s. 449–467.
- Järvenoja, Markku (2013). *Henkilöyhtiön oikeusasema tuloverotuksessa*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

- Järvenoja, Markku (2015). *Epävarmuuden hallinta verosuunnittelussa*. Oikeustiede-Jurisprudentia XLVIII.
- Järvinen, Tarja (2017) *Yrityksen asiantuntijaryhmän arvio verotuksen kehittämistarpeista*. Verotus 67:2, s. 207-212.
- Knuutinen, Reijo (2006). *Muoto ja sisältö vero-oikeudessa*. Lakimies 104:5, s. 789-808.
- Knuutinen, Reijo (2012). *Verosuunnittelua vai veron kiertämistä: verosuunnittelun ja veron kiertämisen välinen rajanveto tuloverotuksessa*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Knuutinen, Reijo (2013). *Veron minimointi ja yrityksen yhteiskuntavastuu*. Verotus 63:2, s. 177-191.
- Knuutinen, Reijo (2014a). *Veron kiertäminen, veronkierto vai verolain kiertäminen?* Verotus 64:2, s. 169-177.
- Knuutinen, Reijo (2014b). *Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Knuutinen, Reijo (2014c). *Oikeus, talous ja tiede – tarkastelua vero-oikeudellisessa kontekstissa*. Teoksessa: Yritys omistaja ja verotus – Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle. Helsinki: Edita, s. 79–98. Toim. Pekka Nykänen & Matti Urpilainen.
- Knuutinen, Reijo (2015). *Mitä on ns. aggressiivinen verosuunnittelu?* Verotus 65:1, s. 5-19.
- Knuutinen, Reijo (2020). *Verosuunnittelun oikeudelliset ja yhteiskunnalliset rajat*. Alma Talent Oy.
- Kukkonen, Matti (2010). *Pienosakeyhtiön ja sen osakkaan tuloverotus*. Helsinki: Talentum.
- Lehtonen, Asko (2007). *Veron kiertäminen ja veropetos verontorjunnan elementteinä*. Teoksessa: In Memoriam Kari S Tikka 1944–2006. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, s. 140–151. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja C-sarja No: 38.
- Leppiniemi, Jarmo & Risto Walden (2000). *Tilinpäätös- ja verosuunnittelu* [online]. Jatkuvatäydenteinen. Helsinki: Talentum, päivitetty 29.11.2019 [siteerattu 11.8.2020].

- Lindgren, Juha (2018): *Työpanos osingonjaon perusteena*. Defensor Legis No: 4/2018, s. 565-578.
- Lönnblad, Siru (2019): *Veron kiertämisen estäminen muuttuvassa toimintaympäristössä*. Verotus 69:1, s. 62-74.
- Malmgrén, Marianne (2014). *OECD:n ja EU:n hankkeet aggressiivisen verosuunnittelun rajoittamiseksi ja veropohjan rapautumisen estämiseksi*. Teoksessa: Yritys omistaja ja verotus – Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle. Helsinki: Edita, s. 223-235. Toim. Pekka Nykänen & Matti Urpilainen.
- Malmgrén, Marianne (2018) *Legaliteettiperiaate verolainsäädännön tulkinnassa*. Verotus 68:3, s. 282-301.
- Mattila, Pauli K. *Ennakoitavuus yrityksen ja sen omistajan verotuksessa*. Ennakoitavuus verotuksessa –seminaari 8.6.2017, Helsinki.
- Mattila, Pauli K. (2018). *Työpanososinko –uusia tulkintoja*. Verotus 68:5, s. 538-551.
- Myrsky, Matti (2008). *Miten ansiotulosta voi tulla pääomatuloa – ratkaisun KHO 2008:6 arviointia*. Lakimies 106:3, s. 486 - 496.
- Myrsky, Matti (2009a). *Oikeudenmukaisuus ja verotus*. Lakimies 107:5, s. 739-760.
- Myrsky, Matti (2009b): *Ansio- ja pääomatulojen verokohtelu osana tuloverojärjestelmämme kehittämistarpeita*. Oikeus 38:4, s. 403-441.
- Myrsky, Matti (2010). *Veropolitiikkamme kysymyksiä*. Defensor Legis No: 5/2010, s. 648-664.
- Myrsky, Matti (2011). *Ennakkopäätökset verotuksessa*. Joensuu: Talentum Media Oy.
- Myrsky, Matti (2013a). *Suomen veropolitiikka*. Alma Talent Oy.
- Myrsky, Matti (2013b). *Millainen on hyvä verojärjestelmä?* Verotus 63:2, s. 131-144.
- Myrsky, Matti (2014). *Muutoksia osinkoverotuksessamme*. Defensor Legis No: 3/2014, s. 411-423.
- Myrsky, Matti (2016). *Piirteitä KHO:n verotusta koskevien päätösten perusteluista*. Verotus 66:4, s. 349-359.

- Myrsky, Matti, Niko Svensk (2016). *Vero-oikeuden oppikirja*. TalentumPro.
- Myrsky, Matti & Timo Rabinä (2019). *Henkilökohtaisen tulon verotus*. Helsinki: Talentum.
- Mähönen, Jukka & Seppo Villa (2013). *Osakeyhtiöoikeus käytännössä*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Määttä, Kalle (2007). *Veropolitiikka: Teoria ja käytäntö*. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Määttä, Kalle (2014). *Verolakien tulkinta*. Porvoo: Bookwell Oy.
- Niskakangas, Heikki (2008). *Suosiva osingonjako*. Verotus 58:3, s. 228-239.
- Niskakangas, Heikki (2014). *Johdatus Suomen verojärjestelmään*. Talentum Oy.
- Nissinen, Mika (2019). *Suomessa harjoitettavan yritystoiminnan kansallinen tuloverotusoikeus: kontekstina nykytila ja hyvän verojärjestelmän kriteerit*. Joensuu: Publications of the University of Eastern Finland.
- Nuotio, Kimmo (2005). *Oikeuslähteet, ”supernormistot ja ratkaisujen perustelu”*. Teoksessa: Oikeus – kulttuuria ja teoriaa: Juhlakirja Hannu Tolonen 2005. Turku: Turun yliopisto, s. 127–152. Turun oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. A. Juhlajulkaisut No:16. Toim. Jyrki Tala & Kauko Wikström.
- Ossa, Jaakko (2020a). *Tuloverolaki käytännössä*. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Ossa, Jaakko (2020b). *Yritystoiminnan verotus*. Helsinki: Kauppakamari.
- Oikeusministeriön julkaisu 37/2013, *Lainkirjoittajan opas*. Saatavilla Internetistä: <URL: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-318-4>>.
- OECD. *Glossary of Tax Terms* [online]. [siteerattu 24.7.2020]. Saatavilla Internetistä <URL: <http://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm>>.
- Penttilä, Seppo (2008). *Lääkäriyhtiöiden osingonjako – faktaa ja fiktiota*. Tilisanomat No: 4/2008, s. 43–47.
- Penttilä, Seppo (2018a). *Työpanososinko ja veron kiertäminen*. Tilisanomat 3/2018 Saatavilla Internetistä: <URL: <https://tilisanomat.fi/lakiratkaisut-ja-suositukset/kho-ja-kvl-alv/tyopanososinko>>.

- Penttilä, Seppo (2018b). *Työpanososinko ja veron kiertäminen*. Oikeustapauskommentti.
- Reinikainen, Mikko & Kari Lydman, Jussi Pelkonen (2007). *Uusi osakeyhtiölaki*. Talinna: Tietosanoma Oy.
- Rosander, Ulrika (2007). *Generalklausul mot skatteflykt*. Jönköping: Jönköping international business school.
- Ryynänen, Olli (2000). *Peitellyn osingon verotuksen edellytyksistä erityisesti silmällä pitäen veron kiertämisen yleislauseketta*. Defensor Legis, No: 1/2020, s. 108–129.
- Ryynänen, Olli (2007). *Veron kiertämisen yleislausekkeen soveltamisen käytännön ongelmakohtia*. Teoksessa: In Memoriam Kari S Tikka 1944–2006. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, s. 391–406. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja C-sarja No: 38.
- Räbinä, Timo, Myrsky, Matti & Janne Myllymäki (2017). *Verotusmenettelyn perusteet*. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Shumskaya Anna & Sami Tuominen (2017). *Veronkierrosta ja oikeudellisen muodon sivuuttamisesta tuoreen oikeuskäytännön valossa*. Liikejuridiikka, No: 1/2017, s. 83-109.
- Tikka, Kari S. (1972). *Veron minimoinnista*. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja No: 165. Förlagsbolaget Judex Kustannusyritys.
- Tikka, Kari S. (1990). *Veropolitiikka*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Tikka, Kari S.; Nykänen, Olli; Juusela, Janne & Viitala, Tomi (2000). *Yritysverotus I-II* [online]. Jatkuvatäydenteinen. Helsinki: Talentum, päivitetty 11.6.2020.
- Valtiovarainministeriö (2002). *Kilpailukykyiseen verotukseen*. Tuloverotuksen kehittämistyöryhmän muistio.
- Valtiovarainministeriön työryhmämuistio (2/2006). *Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus*.
- VaVM 8/2009 vp *Valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esitykseen työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta* [online]. Saatavilla Internetistä: <URL:https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/vavm_8+2009.pdf>.

- Valtiovarainministeriö (2017). *Yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän raportti*. [online] Saatavilla Internetistä: <URL: <https://vm.fi/documents/10623/3779937/Yritysverotuksen+asiantuntijaty%C3%B6ryhm%C3%A4n+raportti/7d12dd61-2065-4cdd-bda4-a953fd2f56c0> >.
- Verohallinnon ohje (2016). *Veron kiertämissäännöksen soveltaminen*. [online] Saatavilla Internetistä: <URL: https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49027/veron_kiertamissaannoksen_soveltamine2/ >.
- Verohallinnon ohje (2020). Työpanokseen perustuvan osingon ja ylijäämän verotus. [online] Saatavilla Internetistä: <URL: <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47804/ty%C3%B6panokseen-perustuvan-osingon-ja-ylj%C3%A4%C3%A4m%C3%A4n-verotus> >.
- Verotuksen kehittämistyöryhmä (2010.) *Verotuksen kehittämistyöryhmän väliraportti*. Valtiovarainministeriön julkaisuja 35/2010.
- Viitala, Tomi (2018). *Osaakeyhtiön voitonjaon verotus: perusteet ja suunnittelu*. Helsinki: Kauppakamari.
- Voipio, Jaakko (1968). *Verotuksen kiertämisestä*. Porvoo, Helsinki: Werner Söderström, 319 s. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja No: 146.
- Westergård, Marjo: *Työpanokseen perustuva osinko – erityissäännösten soveltaminen*. Tilintarkastus–Revision No: 5/2010, s. 26–28
- Weckström, Jouni (2015) *Veron kiertämisen tunnistaminen, osa I*. Verotus 65:4, s. 385-400.
- Wikström, Kauko (1997). *Vero-oikeudellisen tutkimuksen erityispiirteitä*. Teoksessa Minun metodini (toim. Häyhä, Juha), Porvoo.
- Wikström, Kauko (2007). *Perusoikeudet ja veron kiertäminen*. Teoksessa: In Memoriam Kari S Tikka 1944–2006. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, s. 450-462 s. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja C-sarja No: 38.
- Wikström, Kauko & Jaakko Ossa, Matti Urpilainen (2015). *Vero-oikeuden yleiset opit*. Kauppakamari.

OIKEUSTAPAUSLUETTELOKorkein hallinto-oikeus

5.2.2008 taltio 161	KHO 2008:6	15, 17, 31-32, 34, 53, 65, 68-69,74-75 s.
2.5.2014 taltio 1444	KHO 2014:66	71 s.
21.3.2018 taltio 1298	KHO 2018:40	15,17, 30-31, 33-35, 65-66, 68-71,74-75 s.